

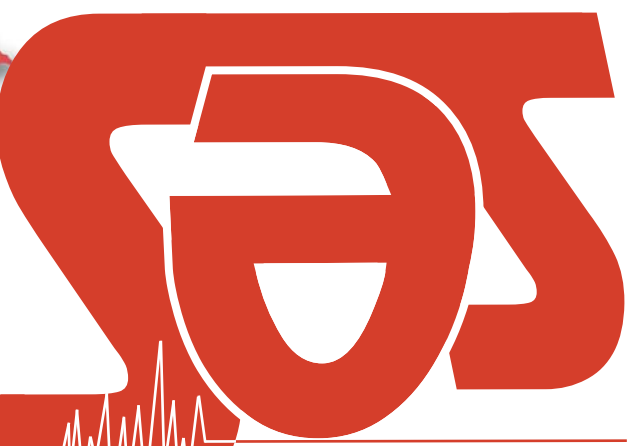

QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!

Güclü birliyə
və insanlığa
nümünə!

3

№ 026 (6709) 11 fevral
2023-cü il. Qiyməti 60 qəpik

Azərbaycan-Rumıniya strateji
tərəfdaşlığında yeni mərhələ!

2

Fiaskoya uğrayan və başa çatan VARDANYAN LAYİHƏSİ

6

“Ölüm hökmünün
ləğvi humanizmin
göstəricisidir”

7

Bütün növ pensiyalar
indeksləşdirilərək 14,7 faiz artırıldı!

4

Tehranın yuyulmamış
qaşıq prinsipi

13

Azərbaycan
oyaqdır,
qardaşına
dayaqdır!

AZƏRBAYCAN OYAQDIR,
QARDAŞINA DAYAQDIR!

Biz torpaqlarımızın
sahibləriyik. Həm
də bu torpaqların
sərvətlərinin sahib-
ləriyik. 30 il boyun-
ca ermənilərin ta-
ladıqları, satıb-so-
vurduqları sərvətlə-
rimizə "Əl vur-
ma!", balta çaldığı
ekologiyamızın zül-
münə "Son!" de-
yənlərik.

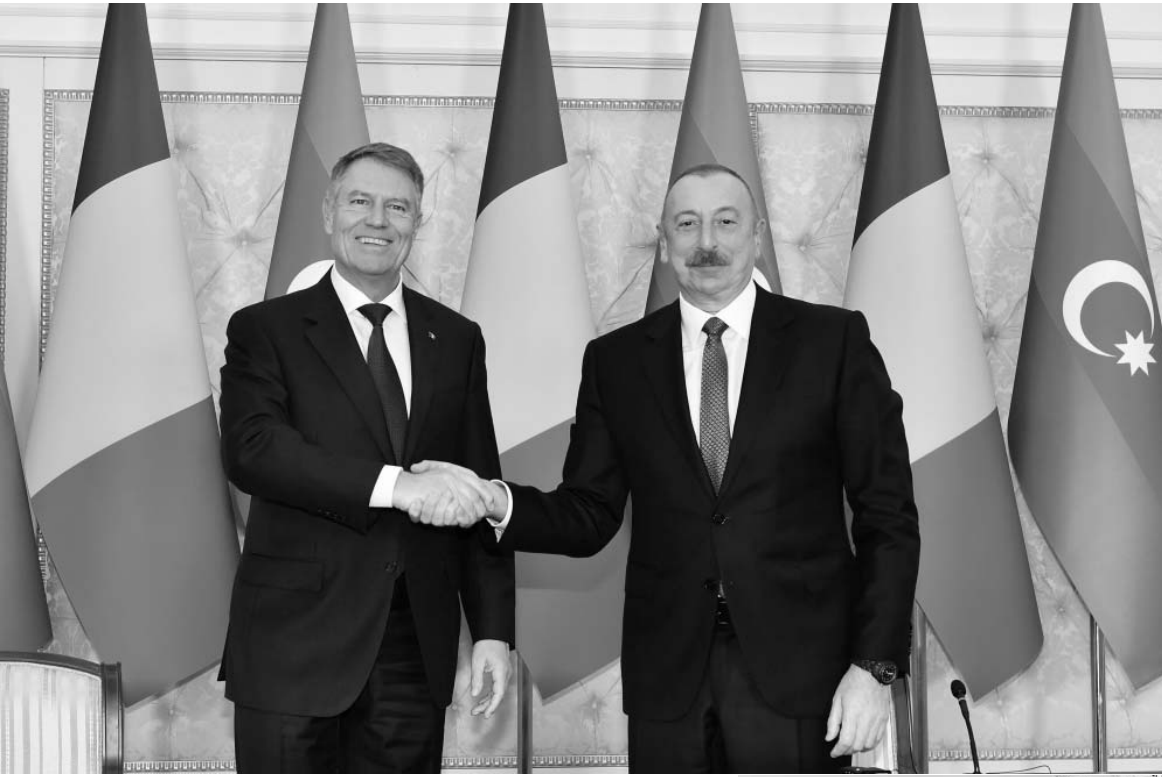
61-ci gün

6

Azərbaycan-Rumıniya strateji tərəfdaşlığında yeni mərhələ!

Prezident İlham Əliyev: "Müzakirə olunan məsələlər hər iki ölkənin maraqlarına cavab verir"

miyyəti diqqətə çəkilib.

Hər iki ölkənin müvafiq qurumları arasında sıx əməkdaşlığın həyata keçirilməsinə önəm verilib. Dövlət Neft Şirkəti və Romqaz 2023-cü il yanvarın 1-dən Azərbaycan Rumıniyaya qazın təhizatı barədə müqavilə imzalanmışdır. Bu gün regionda böyük gücə malik olan Azərbaycan Avropa'nın enerji təhlükəsizliyində də xüsusi rol oynayır. Bunu qiymətləndirən digər Avropa ölkələri kimi Rumıniya da Azərbaycanı regionda əsas tərəfdaş ölkə hesab edir. Regional və beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycan və Rumıniya yaxın-dan əməkdaşlıq edirlər.

"ENERGETİKA, ƏLBƏTTƏ Kİ, TƏK CƏ RUMİNIYA-AZƏRBAYCAN ƏLAQƏLƏRİNİN YOX, BÜTÖVLÜKDƏ DÜNYA GÜNDƏLİYİNİN MƏRKƏZİNDƏ OLAN MƏSƏLƏDİR"

Rumıniya Prezidenti Klaus Yo-

Dünya dövlətləri ilə Azərbaycanın müxtəlif sahələrdə qurulan əməkdaşlıq münasibətləri dövlətlər arasında qarşılıqlı anlaşmanın yaranmasına və davamlı olmasına öz təsirini göstərir. Son 19 ildə Cənab İlham Əliyevin apardığı məqsədyönlü müdrik xarici siyasət nəticəsində dünyada Azərbaycanla dostluq, müttəfiqlik münasibətləri quran dövlətlərin sayı artıb. Bu gün dünya dövlətləri ilə qarşılıqlı etimad səviyyəsində qurulan diplomatik əlaqələr yüksək bir mərhələdədir.

Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasət nəticəsində ölkəmizlə dünya dövlətləri arasında münasibətlər daha da sıxlaşır, iqtisadi, mədəni, siyasi münasibətlər müstəvisində uğurlar əldə olunur. Dünyanın bir çox ölkələri ilə yanaşı, Azərbaycanla Rumıniya arasında əlaqələr də yüksələn bir xətlə inkişafdadır. İki ölkə arasında münasibətlərin inkişafına dövlət başçılarının görüşləri təkan verib. Münasibətlərin tarixi ötən əsrləri əhatə edir və bu münasibətlərin əsası mənbələrdə qeyd olunduğu kimi, hələ XV əsrdə qoyulub. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra dövlətlərarası ikitərəfli münasibətlərin coğrafiyası genişlənmiş və Rumıniya Azərbaycanın müstəqilliyini 1991-ci il dekabrın 11-də tanımışdır. 1995-ci ilin iyulunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Rumıniyaya rəsmi səfər etmiş və Rumıniya Prezidenti İon İliyesku ilə görüşən Ulu Öndər Heydər Əliyev Rumıniya prezidentinin onu bu ölkəyə səfərə dəvət etməsini iki ölkə arasında dostluq münasibətlərinin daha da inkişaf etdirilməsi üçün çox mühüm addım kimi qiymətləndirmişdir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin Rumıniyaya səfəri zamanı Azərbaycan və Rumıniya arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri haqqında Bəyannamə, eləcə də elm, təhsil, mədəniyyət və idman, həmçinin iqtisadi və elmi-texniki əməkdaşlıq haqqında sazişlər imzalanmışdır. 1996-cı ilin martında Rumıniya Prezidenti İon İliyesku Azərbaycana rəsmi

səfərə gəlmiş və səfər çərçivəsində iki ölkə arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında müqavilə, hava əlaqələri, ticarət gəmiçiliyi, beynəlxalq avtomobil daşımaları haqqında və digər sahələrdə əməkdaşlıq haqqında sazişlər imzalanıb.

Qarşılıqlı əlaqələrin təzahürü olaraq 1997-ci ildə Rumıniyanın Azərbaycanda səfirliyi, 2001-ci ildə isə Şərqi Avropa dövlətlərində ilk dəfə olaraq Azərbaycanın Rumıniyada səfirliyi açılmışdır. 1998-ci il iyunun 29-da Rumıniya Prezidenti Emil Konstantinesku Heydər Əliyevin dəvətilə Azərbaycana rəsmi səfəri zamanı "Azərbaycan Respublikası ilə Rumıniya Respublikası arasında dostluq münasibətlərinin və tərəfdaşlığın inkişafı haqqında" bəyannamə imzalanmışdır.

"SİYASİ ƏLAQƏLƏRİMİZ ÇOX YÜKSƏK SƏVİYYƏDƏDİR VƏ QARŞILIQLI SƏFƏRLƏR BUNU BİR DAHA GÖSTƏRİR"

Ulu Öndərin siyasi kursunu bu gün uğurla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bir çox dünya ölkələri ilə yanaşı, Rumıniya ilə də dostluq əlaqələrini uğurla inkişaf etdirir. 2004-cü ildə İlham Əliyevin Rumıniyaya rəsmi səfəri və səfər çərçivəsində "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin və Rumıniya Respublikası Prezidentinin Birgə Bəyannaməsi" də daxil olmaqla müxtəlif sahələri əhatə edən 12 sənədin imzalanması münasibətlərin genişlənmə-

sine geniş imkanlar açdı. Beləliklə, qarşılıqlı səfər və görüşlər ölkələr arasında siyasi - iqtisadi və digər sahələrdə əlaqələrin uğurla inkişaf etməsinə səbəb oldu. Prezident İlham Əliyev çıxışlarının birində ikitərəfli dostluq münasibətlərinin sürətlə inkişaf etdiyini, siyasi, iqtisadi, mədəni, enerji sahəsində ölkələrimizin yaxın tərəfdaş olduğunu və regional əməkdaşlığın uğurla həyata keçirildiyini bildirib. "Azərbaycan Respublikası və Rumıniya arasında strateji tərəfdaşlığın yaradılması razılaşması haqqında Birgə Bəyannamə", "Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Rumıniya Hökuməti arasında transsərhəd mütəşəkkil cinayətkarlığa və beynəlxalq terrorçuluğa qarşı mübarizə sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş", "Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Rumıniya Hökuməti arasında fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması, məhdudlaşdırılması və azaldılması sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş" və digər sənədlər dövlətlərarası münasibətlərdə körpü rolunu oynayır.

Bildiyimiz kimi, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Rumıniyaya rəsmi səfəri münasibətlərin daha da inkişafına söykənir. Görüşdə iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin mövcudluğu qeyd edilib, yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin və görüşlərin əhə-

həminin Azərbaycana səfəri bu əlaqələrin yüksələn xətlə inkişafına, dostluq münasibətlərinə söykənir. Azərbaycan Cənubi Qafqaz bölgəsində ilk ölkədir ki, Rumıniya onunla əməkdaşlığını strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə qaldırıb, bu, 2009-cu ilə təsadüf edir. Rumıniya ilə Azərbaycan 30 il ərzində gözəl diplomatik və siyasi münasibətlərə malikdir. 2022-ci ildə bunun çox güclü bir dinamika baş verdi və cənab Prezident Buxarestə səfər zamanı dekabrın 17-də Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan hökumətləri arasında yaşıl enerjinin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlığa dair Saziş imzalayıblar.

Bu Sazişin imzalanması ölkələr arasında bir sıra mühüm sahələrdə uzunmüddətli əməkdaşlıq üçün təməl yaradır. Bu Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ilə bağlılığını artıracaq. Bu Saziş Avropa İttifaqını Cənubi Qafqazdakı tərəfdaşlarına daha da yaxınlaşdıracaq və regionlarımıza təmiz enerjiyə keçidə nail olmağa kömək edəcəkdir. Rumıniya, Gürcüstan və Azərbaycan arasında Qara dənizdən çəkilecək elektrik xətti mühüm əhəmiyyətli bir layihədir.

Cari ilin fevralın 2-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Rumıniya Prezidenti Klaus Iohannisın mətbuata bəyanatlarla çıxışı zamanı, dövlət

başçımız "Biz keçən ay Sizinlə Buxarestdə görüşmüşdük və şadam ki, bir aydan sonra Siz Azərbaycana rəsmi səfərə gəlmisiniz. Bu, onu göstərir ki, ölkələrimiz arasında yüksək səviyyəli siyasi dialoq çox fəaldır və müzakirə olunan məsələlər hər iki ölkənin maraqlarına cavab verir", - deyə bildirib. Cənab Prezident onu da qeyd edib ki, Rumıniya və Azərbaycan uzun illər ərzində əlaqələrini strateji tərəfdaşlıq əsasında inkişaf etdirirlər: "Strateji tərəfdaşlığa dair iki sənəd imzalanmışdır. Siyasi əlaqələrimiz çox yüksək səviyyədədir və qarşılıqlı səfərlər bunu bir daha göstərir". Rumıniya və Azərbaycan uzun illər ərzində əlaqələrini strateji tərəfdaşlıq əsasında inkişaf etdirirlər.

Rumıniya strateji tərəfdaşlığı dərinləşdirməyə və mühüm strateji əhəmiyyətə malik regional layihələrin icrasına hazırdır. Qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycan yanvar ayından etibarən Rumıniyaya əlavə qaz həcmi nəqlinə başlayıb. 2023-2024-cü illərdə rumıniyaya əlavə qaz nəql ediləcək. "Energetika, əlbəttə ki, təkcə Rumıniya-Azərbaycan əlaqələrinin yox, bütövlükdə dünya gündəliyinin mərkəzində olan məsələdir. Uzun illər ərzində Azərbaycanın neft şirkəti SOCAR Rumıniyada fəaliyyət göstərir, 70-dən çox yanacaq qazdırma stansiyası və bir neçə yanacaq deposu var. Yeni, SOCAR-ın Rumıniyada fəaliyyətinin artıq çox gözəl tarixçəsi vardır. İndi isə bizim əməkdaşlığımız yeni mərhələyə çıxır. Buxarestdə olarkən təbii qazın Rumıniyaya çatdırılmasına dair saziş imzalanmışdır. Beləliklə, Azərbaycan qazı Avropa məkanında yeni ünvana çatacaq və bununla paralel olaraq, Rumıniya imkanlarından istifadə edərək digər Avropa ölkələrinə Azərbaycan qazı nəql ediləcəkdir", - deyə Prezident qeyd edib.

"BİZ TİCARƏT DÖVRİYYƏMİZİN ŞAXƏLƏNDİRİLMƏSİ ÜÇÜN ƏLAVƏ ADDIMLAR ATACAĞIÇ"

Cənab Prezident ticari-iqtisadi sahələrdə də nəticələrə nəzər salıb. Ticarət dövriyyəsi iki dəfədən çox artsa da, hələ ki, istədiyimizə uyğun deyil, -eyən Azərbaycan Prezidenti ticarət dövriyyəsinin böyük hissəsini Azərbaycandan Rumıniyaya ixrac edilən xam neftin təşkil etdiyini diqqətə çatdırıb: "Biz ticarət dövriyyəsinin şaxələndirilməsi üçün əlavə addımlar atacağıq və ümid edirəm ki, hökumətlərarası komissiyaların fəaliyyəti məhz bu məqsədi güdcək. Komissiya keçən il Bakıda görüşüb, bu il isə Buxarestdə görüşəcək. Beləliklə, ticari-iqtisadi sahədə də yaxşı nəticələr ola bilər. Biz isə iki il bundan əvvəl Cənub Qaz Dəhlizinin son segmenti olan TAP layihəsini uğurla icra etdik və Avropa İttifaqı üçün etibarlı enerji tərəfdaşına çevrildik. Bunu Avropa İttifaqına rəhbərlik edən şəxslər qeyd edirlər. Keçən il Bakıda Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında imzalanmış təbii qaz üzrə strateji Tərəfdaşlıq Memorandumu bunu bir daha göstərir".

Bütün bunlarla yanaşı, Azərbaycan Rumıniya arasında olan əməkdaşlığı genişləndirmək üçün bir çox imkanlar var. Qaz, yaşıl enerji dəhlizləri, eləcə də neqliyyat sahəsində olan münasibətlər dövlətlərarası əlaqələr üçün geniş imkanlar açacaqdır.

Zümrüd BAYRAMOVA

Güclü birliyə və insanlığa nümunə!

Mehriban xanım Əliyeva: "Uca Tanrıdan bütün Türkiyə xalqına güc və səbir diləyirəm!"

Azərbaycanda, eləcə də onun hüduqlarından kənarda fəaliyyəti ilə tanınan və nüfuz qazanan Heydər Əliyev Fondu əsrimizin qabaqcıl və humanizm prinsiplərini beşer övladına təqdim etmək gücündə olan qurum kimi beynəlxalq miqyasda hörmətlə qarşılanır. Firavanlığı yaratmaq, həyat tərzində sağlam mühiti formalaşdırmaq, insanların fiziki sağlamlığına diqqət yetirmək, sülhün, əmin-amanlığın qarçısına çevrilmək, müasir dövrün tələblərinə və gələcəyin təminatı olan təhsilə, elmə böyük diqqət ayırmaq fondun məqsədi olaraq özünü büruzə verir. Xalqlar arasında dostluğu möhkəmləndirən mesənətlilik və xeyriyyəçilik layihələri ilə dünyada tanınan Heydər Əliyev Fondun fəaliyyəti dövründə həyata keçirilən genişmiqyaslı layihələr məqsəd tək qarşıya qoyduğu amalların reallaşmasına səbəb olub. Hər addımı böyük təntənəyə səbəb olan fond, xüsusilə, humanitar missiyada fəaliyyət proqramını həyata keçirməklə insanların qayğı və problemlərinin təminatçısına çevrilib.

Millət və dövlət maraqları baxımından, müstəsna əhəmiyyətə malik bir sıra layihələri uğurla gerçəkləşdirərək cəmiyyətdə mərhəmət və xeyirxahlığın ali ünvanına çevrilmiş Heydər Əliyev Fondunun qarşıya qoyduğu hər bir xoş məram, ilk növbədə, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ali ideallarını özündə ehtiva edir. İctimai, mesənətlilik və xeyriyyəçilik əməlləri, xalqlar arasında dostluğun möhkəmlənməsi, sivilizasiyalararası dialoq daxil olmaqla, müxtəlif sahələrdə genişmiqyaslı və fədakar fəaliyyət Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Azərbaycanın Birinci Xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın humanizm prinsiplərindən yararın.

HEYDƏR ƏLİYEV FONDUN ÇƏTİN ANLARDA TÜRK XALQININ YANINDADIR

Bu gün qardaş Türkiyədə baş vermiş güclü zəlzələ hər kəsi sarıtmışdır. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın göstərişinə əsasən, fevralın 9-da Türkiyəyə Heydər Əliyev Fondunun ilk humanitar yardım təyyarəsi göndərilib. Fondun qardaş ölkəyə ezam olunan əməkdaşları zəlzələdən zərər çəkmiş şəxslər üçün müxtəlif dərman preparatları, tibbi ləvazimat və avadanlıqlar, isti geyimlər çatdırıb. Həmçinin qeyd edək ki, Türkiyənin ölkəmizdəki səfirliyinin zəlzələ bölgəsinə yardım göstərilməsi məqsədi ilə Azərbaycan vətəndaşlarına çağırışına qoşulan Heydər Əliyev Fondunun "Regional İnkişaf" İctimai Birliyi fevralın 8-dən humanitar kampaniyaya start verib. Bu kampaniya çərçivəsində vətəndaşlardan toplanan hu-

manitar yardımlar da Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə zəlzələ bölgəsinə çatdırılır. Daha bir humanitar yardım təyyarəsi göndərilib. Növbəti humanitar yardıma faciədən zərər çəkmiş şəxslər üçün zəruri olan əlavə avadanlıqlar, o cümlədən qızdırıcısı olan çadırlar, generatorlar, istilik radiatorları, çöl üçün qızdırıcılar, dizel yanacaq kaloriferlər, həmçinin axtarış-xilasətmə işlərinə dəstək məqsədi ilə ləvazimat və avadanlıqlar daxildir. Heydər Əliyev Fondu, "AzərEnerji" ASC və "Azərişiq" ASC-nin dəstəyi ilə göndərilən yardım fevralın 10-da zəlzələ bölgəsinə çatdırılıb. Həmçinin qeyd edək ki, Türkiyənin ölkəmizdəki səfirliyinin zəlzələ bölgəsinə yardım göstərilməsi məqsədi ilə Azərbaycan vətəndaşlarına çağırışına qoşulan Heydər Əliyev Fondunun "Regional İnkişaf" İctimai Birliyi fevralın 8-dən humanitar kampaniyaya start verib. Bu kampaniya çərçivəsində vətəndaşlardan toplanan humanitar yardımlar da Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə zəlzələ bölgəsinə çatdırılır.

Bu gün hər bir Azərbaycan vətəndaşı türk qardaşının yanındadır və onun dərdinə şərikdir. Baş vermiş faciə ilə əlaqədar bütün Azərbaycan xalqı, ölkənin bütün təşkilatları qardaş ölkə üçün zəruri yardımların göstərilməsi naminə səfərbər olub. Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva fevralın 6-da Türkiyədə baş vermiş zəlzələ ilə əlaqədar rəsmi instaqram səhifəsində paylaşımında belə qeyd edib: "Türkiyənin cənub-şərqində baş vermiş güclü zəlzələnin nəticələri barədə xəbərləri dərin kədər hissi ilə qarşıladım. Allah faciə zamanı həlak olanlara rəhmət ələsin. Onların doğmalarına və yaxınlarına dərin hüznə başsağlığı verirəm. Yaralananların və xəsarət alanların tezliklə şəfa tapmasını arzulayıram. Uca Tanrıdan bütün Türkiyə xalqına güc və səbir diləyirəm!"

Rəcəb Tayyib Ərdoğan: "BİZ TƏK BU GÜN DEYİL, ÖLƏNƏ DƏK BİRLİKDƏ OLACAĞIQ"

Qeyd edək ki, zəlzələ bölgəsinə səfər edən Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Qaziantep hava limanında Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın göstərişi əsasında qardaş ölkəyə humanitar yardım aparan Fond əməkdaşları ilə görüşüb. Azərbaycan dövləti və xalqının Türkiyədəki faciə ətrafında səfərbər olmasına görə təşəkkürünü ifadə edən Rəcəb Tayyib Ərdoğan bildirib: "İlham qardaşıma, Mehriban bacıma öz adımdan, millətim adından çox təşəkkür edirəm!". Azərbaycanda xalqın zəlzələ qurbanları üçün humanitar yardıma qoşulması, göndəriləcək yardımlar barədə məlumatlı olduğunu deyən Rəcəb Tayyib Ərdoğan Vətən müharibəsi za-

manı Türkiyənin Azərbaycanın yanında olduğu kimi, indi də belə çətin gündə Azərbaycanın Türkiyənin yanında olduğunu bildirib: "Öz adımdan, ailəm və xalqımız adından minnətdarlıqlarımı çatdırıram. Biz tək bu gün deyil, ölənədək birlikdə olacağıq. Bir millət, iki dövlət olaraq yola davam edəcəyik!"

"GÜCLÜ ZƏLZƏLƏ NƏTİCƏSİNDƏ DAĞILMIŞ QIZLAR MƏKTƏBİNİN TİKİNTİSİ ÇOX UĞURLU OLMUŞ VƏ GƏLƏCƏK ƏMƏKDAŞLIĞIMIZ ÜÇÜN YAXŞI ƏSAS YARATMIŞDIR"

Onu da vurğulayaq ki, Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə həyata keçirilən layihələr ölkələr arasında əməkdaşlığın inkişafında əhəmiyyəti ilə seçilir. Bu gün deyə bilərik ki, dünyanın bütün ölkələrində Fondun həyata keçirdiyi layihələrə münasibət yüksəkdir. Mehriban xanım Əliyevanın dünyanın bir sıra nüfuzlu mükafatlarına layiq gö-

rülməsi də elə bu bəşəri dəyərlərə münasibətinin və fəaliyyətinin nəticəsidir. Azərbaycanın Birinci Xanımı sivilizasiyalararası dialoqa töhfə verməklə yanaşı, məktəblərin tikintisinə, dini məbədlərin bərpasına da köməklik göstərir. Ölkələr arasında qarşılıqlı əlaqələrdən söz açarkən Azərbaycan və Pakistan arasında dostluq münasibətlərini də qeyd etməliyik. Pakistanda talassemiya və hemofiliyadan əziyyət çəkən xəstələr üçün Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə xeyriyyə aksiyasının keçirilməsi də məhz xeyriyyəçilik əməllərinin təzahürü idi. Aksiya çərçivəsində İslamabad şəhərində yerləşən Sundas Talassemiya Mərkəzinə Fondun dəstəyi ilə alınmış qan kisələri və tibbi ləvazimatlar, ərzaq paketləri və hədiyyələr təqdim edilmişdi. Qeyd edək ki, Fondun sosial və humanitar layihələri Pakistanın bütün əyalətlərində davamlı həyata keçirilib. Fondun İslamabadda yerləşən Talassemiya Mərkəzinin təsis edilməsi, təcili yardım avtomobilləri-

nin, minlərlə qan kisəsinin Pakistanın müxtəlif xeyriyyə təşkilatlarına təqdim olunması ilə yanaşı, hər il Ramazan ayında kimsəsiz və qusurlu uşaqları da unutmur və onlar üçün iftar yeməkləri verilir, hədiyyələr təqdim edilir. Mehriban xanım Əliyeva çıxışlarının birində vurğulamışdır ki, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bir sıra mühüm layihələr və xeyriyyə proqramları Pakistanın müxtəlif yerlərində icra olunur: "Çox fərəhlənirik ki, birinci layihəmiz - Müzəffərabadda 2005-ci ilin oktyabrında güclü zəlzələ nəticəsində dağılmış qızlar məktəbinin tikintisi çox uğurlu olmuş və gələcək əməkdaşlığımız üçün yaxşı əsas yaratmışdır". Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə zəlzələdən ən çox dağılan bölgələrdən olan Müzəffərabadın Rara bölgəsində 500 şagirdlik qızlar məktəbi tikilib. Xatırladaq ki, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Pakistanda silsilə humanitar yardımlar proqramı çərçivəsində "Edhi Home" kimsəsizlər evində sığınacaq tapan uşaqlara tibbi baxış və Hepatit B virusuna qarşı peyvəndləşdirmə aparılmış, Peşəvər şəhərində "Akbar Care" serebral iflic institutunda imkansızlar üçün pulsuz müayinə təşkil edilmişdir. Eyni zamanda, Xayber Paxtunxva əyalətinin Laki Marvat şəhərinin qadın və uşaq xəstəxanasında açıq ürək əməliyyatları aparılmış, Hamza Fondu (Peşəvər) üçün müasir qanköçürmə avadanlığı, laboratoriya ilə təchiz edilmiş təcili tibbi yardım maşını və iki min qanköçürmə paketi alınmış, Xayber Göz Fondunun yeni binasının tikintisi üçün maddi yardım göstərilib.

Fondun Pakistanda həyata keçirdiyi layihələr Azərbaycan və Pakistan xalqlarının dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin inkişafına öz töhfəsini verir. Bütün sosial və humanitar layihələr Pakistanla Azərbaycan arasındakı dostluq və qardaşlıq münasibətlərini daha da gücləndirməsinə və dərinləşdirməsinə xidmət edir. Əlbəttə ki, Azərbaycan-Pakistan dostluq və qardaşlıq əlaqələri səmimi münasibət və möhkəm təməllər üzərində qurulub. Mehriban xanım Əliyeva tərəfindən icra olunan sosial və humanitar layihələr onun Pakistana olan səmimi münasibətinin təzahürüdür.

Pakistan İslam Respublikasının Prezidenti Məmmun Hüseyn tərəfindən Azərbaycanın Birinci Xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevaya Pakistanın ali dövlət mükafatı - "Hilal-e-Pakistan" ordeninin təqdim edilməsi də təsadüfi deyildi. Həyata keçirilən xeyirxah işlər Ulu Öndər Heydər Əliyev ideyalarına sədaqətin, habelə, bu gün Vətən, xalq naminə aparılan məqsədyönlü siyasətə dəstək vermək istəyinin əməli təzahürü olmaqla yanaşı, həm də fondun cəmiyyətdə və xaricdə artan nüfuzunun ifadəsidir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Bütün növ pensiyalar indeksləşdirilərək 14,7 faiz artırıldı!

1,1 milyon pensiyaçını əhatə edən yeni artımlar üçün illik əlavə olaraq 728 milyon manat xərclənəcək

Prezident İlham Əliyevin "Əmək pensiyalarının indeksləşdirilməsi haqqında" 10 fevral 2023-ci il tarixli Sərəncamı pensiyaçıların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində atılan ardıcıl addımların davamı, pensiyaçıların rifahının təminatına yönələn növbəti dəstəkdir. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyinin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsiindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, Sərəncamla 2023-cü il 1 yanvar tarixinədək təyin edilmiş pensiyalar Dövlət Statistika Komitəsinin təqdim etdiyi məlumata əsasən, 2022-ci il üzrə orta aylıq nominal əməkhaqqının illik artım tempinə uyğun olaraq 14,7 faiz indeksləşdirilməklə bu ilin 1 yanvar tarixindən artırılır.

Yanvar ayının artımı fevral ayının pensiyası ilə birgə veriləcək. Məsələn, şəxsin

pensiyası 400 manatdırsa, bu məbləğ cari il yanvarın 1-dən 14,7 faiz, yəni 58,8 manat artırılmaqla 458,8 manata çatdırılacaq, yanvar ayının 58,8 manat artımı da fevral ayında veriləcək. Ümumilikdə 1,1 milyon pensiyaçını əhatə edən bu yeni artımlar üçün illik əlavə olaraq 728 milyon manat xərclənəcək.

Yeni qanunla bu ilin əvvəlindən pensiya artımı sahəsində vahid indeksasiya metoduna keçilməsi hər il indeksləşdirmə əsasında pensiya artımının ilk dəfə olaraq bütün növ pensiyalara şamil olunmasına imkan verib. Növbəti illərdə də bütün növ pensiyaların indeksasiya metodu ilə artırılması davam etdiriləcəkdir.

Beləliklə, hazırkı artım həm ümumi əsaslarla pensiya təyin olunmuş, həm də qulluq stajına görə əlavə alan

pensiyaçılara (pensiyaçı hərbi qulluqçular, hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşları və b.) şamil olunacaqdır. Bundan əvvəl isə ötən il pensiyaçılara ödənilən maddi yardımlar 2023-cü ilin əvvəlindən onların pensiyalarının tərkibinə daxil edilib. Maddi yardım daxil edilərək artırıldıqdan sonra yaranan pensiya məbləği bu dəfə indeksləşdirilərək artırılır.

Məsələn, 2022-ci ildə ayda 800 manat pensiya və onun 10 faizi miqdarında (80 manat) maddi yardım almış hərbi qulluqçunun pensiyası tərkibinə bu ilin əvvəlindən həmin 80 manat daxil edilib və yaranan 880 manat pensiya məbləği bu dəfə indeksləşdirilərək 1009,36 manata yüksəlir. Sərəncamla tərtib edilən indeksasiya üzrə artım 2022-ci il üzrə orta inflyasiya dərəcəsini (13,9 faizi) üstələyir.

Eyni zamanda, Sərəncamla istehlak qiymətləri indeksinin ötən il üzrə illik səviyyəsinə uyğun olaraq sığorta ayırmaları ilə deyil, həmçinin hər ilin əvvəlində dövlət tərəfindən indeksləşdirmə əsasında da mütəmadi artmaqda olduğunu göstərir. Pensiyaların indeksləşdirilərək artırılması elektron sistem üzərindən avtomatik şərəitdə həyata keçiriləcək, hər hansı sənəd təqdim etməyə, müraciət etməyə ehtiyac yoxdur.

Zəlzələdə valideynlərini itirmiş uşaqlar Azərbaycanda himayəyə götürülə bilər?

Vəkil məsələyə aydınlıq gətirib

"Qanunvericiliyə əsasən, valideynlərini itirmiş uşaqlar - hər iki valideyni vəfat etmiş 18 yaşınadək olan şəxslərdir". Bu sözləri SiA-ya açıqlamasında vəkil Turan Abdullazadə deyib. Onun sözlərinə görə, valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar - hər iki valideyni məlum olmayan, valideynlik hüquqlarından məhrum edilən və ya valideynlik hüquqları məhdudlaşdırılan, xəbərsiz itkin düşmüş, fəaliyyət qabiliyyəti olmayan (fəaliyyət qabiliyyəti məhdudlaşdırılan) hesab edilən, ölmüş elan edilən, cəzaçəkmə müəssisələrində cəzasını çəkən, uşaqlarının tərbiyə edilməsindən və ya onların hüquq və mənafelərinin müdafiəsindən imtina edən, uşaqlarını tərbiyə, müləcə, əhalinin sosial müdafiəsi və digər analoji müəssisələrdən götürməkdən imtina edən, qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada digər hallarda valideyn himayəsindən məhrum hesab edilən 18 yaşınadək şəxslərdir: "Bir valideyni vəfat etmiş və o biri valideyni I və II qrup əlil olan 18 yaşınadək şəxslər də valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar hesab edirlər".

Turan Abdullazadə sözlərinə belə davam edib: "Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi üzrə tədbirlərin maliyyələşdirilməsi dövlət büdcəsi, dövlət və qeyri-dövlət fondları, qrantlar və qanunvericiliklə qadağan olunmayan digər mənbələr hesabına həyata keçirilir.

Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların habelə onların arasından olan şəxslərin sosial müdafiəsi sahəsində verilən təminatlara təhsil üzrə, tibbi xidmət üzrə, əmlak və yaşayış sahəsi üzrə, əmək hüququ üzrə təminatlar aiddir.

Eləcə də zəlzələ və ya digər təbii fəlakət,

müharibə zamanı valideynlərindən hər ikisini itirmiş uşaqlar qeyd olunan təminatlardan yararlanı bilərlər.

Valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqların tərbiyəyə götürülməsi qaydaları Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsi ilə müəyyən edilir. Valideynlər olmadıqda, onlar valideynlik hüquqlarından məhrum olunduqda və ya uşaq valideyn himayəsini itirdiyi digər hallarda, uşağın ailədə tərbiyəsi bu qanunla müəyyən olunmuş qaydada müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təmin edilir.

Valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlara görə aliment uşağın qəyyumuna (himayəçisinə) və ya himayədar valideynlərə (atalığa, analığa) ödənilir. Valideyn himayəsindən məhrum olmuş və sosial xidmət müəssisələrində yerləşdirilən uşaqların valideynlərindən tutulan aliment həmin müəssisələrin hesabına keçirilir və hər bir uşağın özünə xərclənir.

Valideynlər öldükdə, valideynlik hüquqlarından məhrum olunduqda, valideynin hüquqları məhdudlaşdırıldıqda, valideynlər fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edildikdə, valideynlər xəstələndikdə, uzun müddət uşaqlarla birlikdə olmadıqda, valideynlər uşaqların tərbiyəsindən və ya onların hüquq və mənafelərinin müdafiəsindən yayındıqda, o cümlədən sosial xidmət müəssisələrindən öz uşaqlarını götürməkdən imtina etdikdə, eləcə də valideyn himayəsinin olmadığı digər hallarda uşaqların hüquq və mənafelərinin müdafiəsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanı (yeni, yerli icra hakimiyyətlərinin qəyyumluq və himayə orqanları) tərəfindən həyata keçirilir.

Valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar aşkar edildikdən sonra müvafiq icra hakimiyyəti orqanı valideyn himayəsindən məhrum olmağın konkret hallarını nəzərdə almaqla 1 (bir) ay müddətində həmin uşaqların yerləşdirilməsini (övladlığa vermə istisna olmaqla) təmin edir.

Müvafiq icra hakimiyyəti orqanından başqa, digər hüquqi və fiziki şəxslərin valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqların yerləşdirilməsi üzrə fəaliyyətinə yol verilmir. Valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqlar ailə tərbiyəsinə (övladlığa, qəyyumluğa, himayəyə və ya himayədar ailəyə) bu imkanlar olmadıqda isə valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqlar üçün sosial xidmət müəssisələrinə verilir. Valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqların ailəyə və ya sosial xidmət müəssisələrinə yerləşdirilməsinə qədər himayəçi vəzifəsinin yerinə yetirilməsi müvəqqəti olaraq müvafiq icra hakimiyyəti orqanına həvalə edilir".

Ayşən Vəli

Türkiyə-Azərbaycan bir yumruq, bir ürəkdir!

İlham Əliyev: "Bu ağır günlərdə Türkiyənin yanında olmaq bizim üçün böyük şərəfdir"

Beynəlxalq aləmdə böyük nüfuz sahibi olan Türkiyə-Azərbaycan birliyi sarsılmazdır. Əlbəttə ki, Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri sarsılmaz dostluq və qardaşlığa söykənir, uğurla davam etdirilir. Əsrlər boyu Azərbaycan və Türkiyə həmişə bir-birinə dəstək olmuş, sıx əməkdaşlıq etmişdir. Qarşılıqlı etimad, yüksək səviyyəli əməkdaşlıq əsasında qurulan Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri müasir dövrümüzdə daha da möhkəmlənir.

mənəvi əzab verdi. Biz qardaşlarımızın dərdinə şərikik. Yaralılara tezliklə Allahdan şəfa diləyirik. Mən əziz qardaşım, cənab Prezidentə telefonla başsağlığı vermək üçün zəng edəndə dedim ki, bütün varlığımızla biz Sizinlə bir yerdəyik və bilirsiniz ki, durmadan heyətlər göndərilir. Eyni zamanda, həkimlər, xilasedicilər, könüllülər göndərilir və göndəriləcəkdir".

"AZƏRBAYCAN XALQI KÖNÜLLÜ OLARAQ QARDAŞLARA, ÖZ DOĞMA

könüllü olaraq qardaşlara, öz doğma qardaşlarına dəstək olmaq üçün kimin əlində nə var onu gətirir", - deyən Cənab Prezident kiminin yorğan, kiminin döşək, kiminin sə, gödəkə gətirdiyini bildirib: "Kimin imkanı nəyə çatırsa, onu da əsirgəmir. Biz bütün dünyaya bir daha nümayiş etdiririk ki, təkə dövlətlərarası səviyyədə deyil, dövlət başçıları səviyyəsində deyil, insanlar səviyyəsində də əsl qardaşlıq əlaqələri mövcuddur və bu da təbiidir".

Bildiyimiz kimi, fevralın 6-da Türkiyədə baş vermiş və çoxsaylı

Mövcud münasibətlərin hərtərəfli inkişafı baxımından, həyata keçirilən tədbirlər böyük əhəmiyyət daşıyır. Əlbəttə ki, Türkiyə-Azərbaycan arasındakı dostluq-qardaşlıq münasibətləri dünya üçün nümunəyə çevrilib. "İftixar hissi ilə qeyd etmək istərdim ki, dostluq və qardaşlıq üzərində qurulmuş Azərbaycan-Türkiyə əlaqələrinin bu gün dünyada bənzəri yoxdur. Əcdadlarımızın mənəvi mirası olan qardaşlığımız, birliymiz və həmrəyliyimiz xalqlarımız üçün əsas yol istiqaməti, bölgə və dünya üçün mühüm təhlükəsizlik və sabitlik amilidir" - deyə Prezident İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirmişdir. Bu gün də Türkiyənin ən çətin anlarında Azərbaycan onun yanındadır. "Azərbaycan hər zaman olduğu kimi, ilk dəqiqələrdən, ilk saatlardan qardaş Türkiyənin yanında idi və öz dəstəyimizi, öz həmrəyliyimizi həmişə olduğu kimi nümayiş etdirmişik. Əgər bu acı faciənin fəsadlarının aradan qaldırılmasına bir balaca kömək edə bilmisikse, bunu özümüz üçün şərəf bilirik. Hər zaman Türkiyə də bizim yanımdadır, yaxşı günlərdə, çətin günlərdə". Bu sözləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 8-də Türkiyə Respublikasının ölkəmizdəki səfirliyində olarkən Türkiyənin Azərbaycan-dakı səfəri Cahit Bağcı ilə söhbət edərkən bildirib. Cənab Prezident bu zəlzələnin çox böyük bəla, böyük faciə olduğunu bildirərək hadisənin bizi çox sarsıtdığını qeyd edib: "Yeni, hər birimizə böyük

QARDAŞLARINA DƏSTƏK OLMAQ ÜÇÜN KİMİN ƏLİNDƏ NƏ VAR ONU GƏTİRİR"

Türkiyə Respublikasının Kahramanmaraş vilayəti və ətraf vilayətlərdə baş vermiş dağıdıcı zəlzələnin nəticələrinin aradan qaldırılması istiqamətində Azərbaycan Respublikası qardaş Türkiyə ilə həmrəylik nümayiş etdirir. Zəlzələ bölgəsində həyata keçirilən axtarış xilasetmə əməliyyatlarına dəstək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin göstərişinə əsasən, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin (FHN) 420 nəfərlik xilasedici heyəti müvafiq avadanlıqlar və axtarış itləri ilə bərabər Türkiyəyə yola salınıb. Bundan əlavə, zəlzələnin fəsadlarının aradan qaldırılması məqsədilə FHN-nin zəruri tibbi avadanlıq və ləvazimatlarla təchiz olunmuş mobil səhra hospitalı və 34 nəfər tibbi, 7 nəfər qeyri-tibbi olmaqla 41 nəfərlik heyəti artıq Türkiyəyə yola düşüb.

Prezident İlham Əliyevin göstərişinə əsasən, 10 nəfər hərbi həkim, 8 nəfər tibb bacısı olmaqla Azərbaycan Ordusunun bir qrup hərbi tibb personalı da qardaş ölkədədir. Zəlzələdən zərər çəkmiş Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının müəyyən edilməsi və təxliyəsinin həyata keçirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Türkiyə Respublikasındakı səfirliyində, İstanbul və Qars şəhərlərindəki baş konsulluqlarında Operativ Qərargahlar çalışmaqdadır. "Bilirsiniz ki, Azərbaycan xalqı

insan tələfatına səbəb olmuş zəlzələ qurbanlarına dəstək məqsədi ilə Azərbaycanın Birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın göstərişinə əsasən, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən qardaş ölkəyə humanitar yardım göndərilir. "Bizim ictimai təşkilatlarımız da öz dəstəyini göstərirlər. Heydər Əliyev Fondu artıq böyük təşəbbüsə start verdi. Fondun bütün imkanları, Fondun nəzdində çalışan bütün insanlar artıq bu yardım kampaniyasına qoşulmuşlar" - deyə Prezident bildirib: "Mənə verilən məlumata görə, özəl şirkətlər artıq fəaliyyətə keçiblər və həm maddi yardım, eyni zamanda, texniki yardım göstərməyə başlamışlar. Mənim göstərişimlə bizim ən böyük şirkətimiz SOCAR öz dəstəyini verməyə başlayır. Bilirsiniz ki, SOCAR-ın Türkiyədə böyük fəaliyyəti, böyük imkanları var. Bu şirkət, eyni zamanda, Türkiyə şirkətidir və əlində olan bütün imkanlarla yardım etməyə çalışır və çalışacaq. Bilirəm ki, bizim dövlət qurumlarının nümayəndələri də öz təşkilatları çərçivəsində humanitar yardımın təşkilində fəaldırlar və bunu biz ancaq alqışlaya bilərik. Yəni, bütün Azərbaycan xalqı bu gün qardaş türk xalqının yanındadır".

"ƏGƏR EHTİYAC OLARSA, BİZ XƏSTƏLƏRİ GƏTİRMƏYƏ DƏ HAZIRIQ"

Təkə Fövqəladə Hallar Nazirliyi ilə deyil, bütün qurumları, cəmiyyətləri, xalqı ilə səfərbər ol-

"Ölüm hökmünün ləğvi humanizmin göstəricisidir"

"Azərbaycanda ölüm hökmünün ləğv olunması ilk olaraq humanizmin göstəricisidir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəaliyyətinin təməl prinsiplərindən biri də mərhəmət, humanizmdir. Eyni zamanda, ölkə konstitusiyası qəbul edilərkən yaşamaq hüququ ən fundamental hüquqlardan biri kimi göstərilib. İlk dəfə olaraq müsəlman şərqində ölüm cəzasını ləğv edən dövlət məhz Azərbaycan olub. Bunu xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında Azərbaycan Respublikası Əfv Komissiyasının üzvü, "Konstitusiya" Araşdırmalar Fondunun rəhbəri Əliməmməd Nuriyev deyib.

Onun sözlərinə görə, Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1998-ci ildə Milli Məclisə müraciət olundu və qanunvericilikdə müvafiq dəyişikliklər baş verdi: "Ölüm cəzası ömürlük azadlıqdan məhrum olmaqla əvəz olundu. Ölüm cəzasının icrası hələ 1994-cü ildə təxirə salınıb. Bu da Ümummilli liderin humanizminin göstəricisi idi. Halbuki qanunvericilik imkan verirdi ki, bu cəza tətbiq olunsun. Şübhəsiz ki, bu qərar həm də insan həyatının Azərbaycan dövləti üçün nə qədər əhəmiyyətli olduğunu göstəricisi idi. Bu qərar dövlətin qatillə çevrilməsinin qarşısını aldı. Çünki hökmlər dövlətin adından çıxarılır. Bu, çox böyük bir iradə nümayişi idi. Eyni zamanda, nəzərə almaq lazımdır ki, qətlər xüsusi amansızlıqla həyata keçirilir və onları törədən şəxslər hər zaman cəmiyyət tərəfindən məhkum edilir. Cəmiyyətdə belə bir fikir var ki, qətl törədən şəxslər ağır cəzalandırılmalıdır, ta ki həyatdan məhrum edilənə qədər. Allahın verdiyi canı yalnız Allah almalıdır". Əliməmməd Nuriyev sözlərinə davam edərək bildirib ki, müxtəlif ölkələrdə bəzən məhkəmə səhvləri də müşahidə olunub: "Ölüm hökmü icra edildikdən illər sonra bəzi hallarda məlum olur ki, hökmə məruz qalan insan heç günahlandırıldığı əməldə iştirak etməyib. Axı bu dövlətin üzərində qalır. Ona görə də bu cəzanın ləğv olunması həm də məhkəmə səhvlərinin qarşısının alınması baxımından əhəmiyyətlidir. Bu, böyük siyasi iradənin, dövlətin öz xalqına olan inam və etimadın nümunəsidir."

Ləman Əlizadə

muşdur. Ürəkləri Türkiyə ilə döyünən Azərbaycan vətəndaşları bu ağrını yaşayırlar. Xalqımızın gücü nəyə çatırsa yardım edir. Bütün yardım məsələləri bir mərkəzdən idarə olunur. Cənab Prezident onu da bildirib ki, bizim xəstəxanalarda yaralı qardaş-bacılarımızın müalicəsi üçün bütün şərait var: "Həm Bakıda, digər şəhərlərdə, o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasında artıq cərpayılar ayrılıb və əgər ehtiyac olarsa, biz xəstələri gətirməyə də hazırıq. Paralel olaraq, böyük bir qrup könüllü artıq yola düşüb. Bizim böyük könüllü qruplarımız var - həm Heydər Əliyev Fondunun nəzdində fəaliyyət göstərən könüllülər, həm ASAN könüllüləri, yəni, onlar hər zaman Azərbaycanı bədbəxt hadisə baş verdikdə, - məsələn, bizdə də Şamaxı, Ağsu, İsmayıllıda zəlzələ baş verdikdə, - ilk yardıma yetişən də onlar olmuşlar. Onlar indi hərəkətdədir, yoldadırlar".

"BU AĞIR GÜNLƏRDƏ TÜRKİYƏNİN YANINDA OLMAQ BİZİM ÜÇÜN BÖYÜK ŞƏRƏFDİR"

Azərbaycanın 44 günlük Vətən müharibəsində Türkiyə qardaş, dost ölkə olaraq Azərbaycanın yanında oldu. Bu müharibə günləri bir daha göstərdi ki, dövlətlərarası münasibətlər həqiqətən də dostluğa, qardaşlığa söykənir. İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Türkiyə tərəfindən göstərilən dəstək hər kəsin sevincinə səbəb oldu. Heç kəsə sirr deyil ki, Türkiyə Ermənistan-Azərbaycan, Qarabağ münaqişəsinin həlli işində daim Azərbaycana böyük dəstək göstərdi. Bu gün işğaldan azad olunan torpaqlarımızda Azərbaycan və Türkiyə bayraqları dalğalanır. Azərbaycanla Türkiyənin ortaq

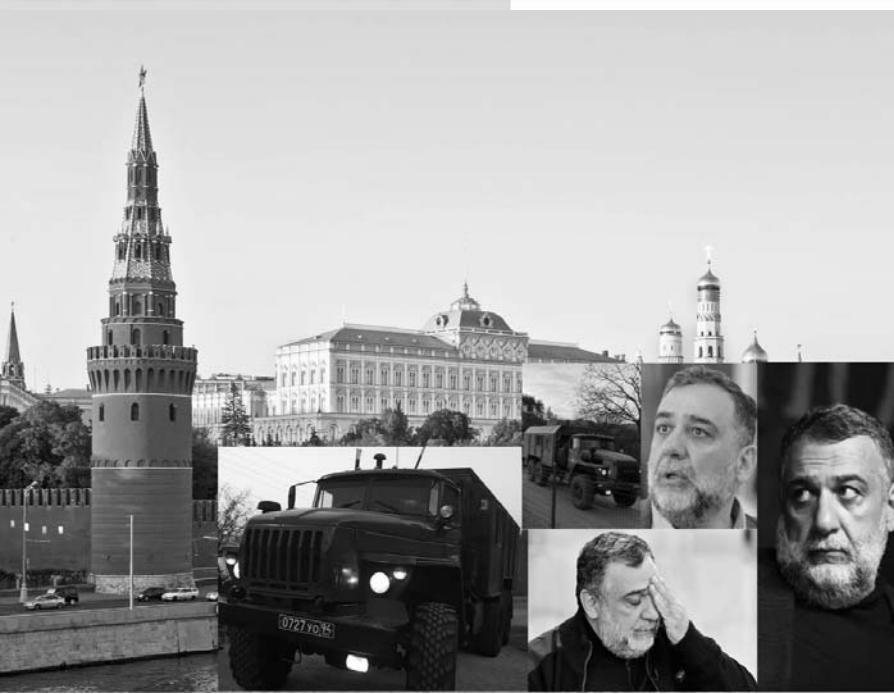
köklərdən və dəyərlərdən güc alan dostluq və qardaşlıq münasibətləri böyük inkişaf yolu keçib. Bu gün bu münasibətlər ən yüksək zirvəyə yüksəldilib.

Əlbəttə ki, hər zaman güclü dövlət olan Türkiyə bütün çətinliklərdən məğrur çıxdığı kimi, bunda öhdəmindən gələcəkdir. "Türkiyə dövlətinin operativ və çevik addımları bir daha göstərdi ki, insan amili Türkiyə hökuməti üçün əsas məsələdir və bu ağır sınaq, eyni zamanda, Türkiyənin gücünü bir daha bütün dünyaya göstərəcək. Bu, qardaş xalqımızı sarsıtmayacaq, Türkiyə dövlətinin iradəsinə təsir etməyəcək. Türkiyə dövləti güclü dövlətdir və bu fəlakətlə də mübarizədə öz gücünü göstərir", - deyən Prezident onu da bildirib ki, bu, inanılmaz dərəcədə böyük faciədir: "Hər bir qurtarılan can elə bil ki, bizə bir dünyanı bağışlayır. Yenə də deyirəm, həm Türkiyədən, həm Azərbaycandan, həm digər ölkələrdən gələn xilasedicilər çox böyük iş görürlər. Əlbəttə ki, burada əsas yük və mənəvi yük Türkiyə hökumətinin üzərinə düşür. Mənim qardaşım hörmətli Prezident dərhal bütün göstərişləri verdi, bütün nazirləri fəlakət zonalarına göndərmişdir və tam əminəm ki, güclü və qüdrətli Türkiyə dövləti bu çətinliyi də aşacaq və tezliklə qurtarma, arama işlərinin aparılmasında öz səylərini davam etdirəcək. Ondan sonra təbii ki, bərpa işlərinə də biz qoşulmağa hazırıq. Yeni, Türkiyə-Azərbaycan artıq bir yumruqdur, bir ürəkdir, bir candır. Biz belə görürük, Türkiyə və Azərbaycan vətəndaşları da belə görürlər. Bu ağır günlərdə Türkiyənin yanında olmaq bizim üçün böyük şərəfdir".

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Fiaskoya uğrayan və başa çatan VARDANYAN LAYİHƏSİ

"Rusiyanın layhəsi" olan və Qarabağa göndərilən Ruben Vardanyanın Moskvaya qaçdığı xəbərləri yayılıb və bunu hətta Ermənistan məxsus mətbuat səhifələri, müxtəlif mənbələr də etiraf edirlər. Onun qaçmasının səbəbi və ümumiyyətlə bunun nədən xəbər verdiyi təbii ki, indi hər kəsi maraqlandırır, çünki bu adamın qəflətən Qarabağda "peyda olması" kimi, onun qəflətən aradan çıxmasının da səbəbsiz olmadığı bəllidir.

İndi Rubenin aradan çıxmasına don geyindirmək üçün Ermənistan tərəfi müxtəlif bəhanələr uydurur, məsələnin əsl mahiyyətindən diqqəti yayındırmağa çalışır, çünki əsl mahiyyət onlar üçün heç də arzuolunan deyil. Ermənistan məxsus mənbələr belə bir fikri yaymağa çalışır ki, guya Ruben Vardanyan Xankəndindəki siyasi vəziyyəti aydınlaşdırmaq üçün Moskvaya gedib. Nəyə görə qaçıb yox, gedib deyilir? Xəlvət şəkildə aradan çıxmağa gedib demək olmaz axı. Qəflətən yoxa çıxmaq getmək demək deyil, qaçmaqdır, bu bir. İkincisi də eğer Ruben özünü bir səlahiyyətli, bir dövlət adamı sayırdısa, hansı ki, belə də öz-özünü elan etmişdi, onun gedişi rəsmi şəkildə olmalı idi, xəlvəti yox. Əgər bu gediş xəlvəti olubsa, deməli, burada gəzlin və diqqət çəkən məqamlar var.

Yayılan məlumatlarda qeyd olunur ki, Ruben Vardanyan sülhməramlıların paltarını geyinərək Qarabağdan çıxıb, özü də onlara məxsus avtomobildə. Necə deyirlər, tülkü kimi gəlidiyi kimi, tülkü kimi də ərazilərimizi tərk edib və gəlidiyi yerə Moskvaya yollanıb. Bu adamın gəlişinin də gizlin tərəfləri var idi, gedişi də gizlinlərlə doludur. Deməli, aydın məsələdir ki, Ruben adlı iblis Qarabağ ərazisinə hansısa oyunun bir fiquru kimi gəlmişdi. İndi bu iblisin qəflətən, özü də xəlvət şəkildə Moskvaya qaçması ya onun həmin oyundan fiqur olaraq xaric olunması, ya da ümumiyyətlə oyunun bitməsi kimi başa düşülür. Çox güman ki, oyunda "mat" olan tərəf bu layihənin, Vardanyan layihəsinin fiaskoya uğradığı qənaətinə gəlib və həmin layihəni sonlandırmaq qərarındadır. Hər bir halda bəlli olur ki, Vardan layihəsi fiaskoya uğrayıb və artıq başa çatıb. Bu qənaətə gəlmək üçün təkcə deyilənlərə əsaslanılmaz, yetərinde məntiqi əsaslar, məqamlar, faktlar var.

Bir zamanlar gur-gur guruldayan Vardanyanın son vaxtlar səsi demək olar ki, batmışdı və ara-sıra eşidilirdi. Son günlər isə proseslərdən tamamilə kənarda qalması da təsadüfi ola bilməzdi. Bu adam özü hamıdan qabaq ümidini itirdiyi bəlli olur. Bunu onun nitqində də hiss etmək çətin deyildi. Məsələn, İtaliya və İspaniya mediasına bir neçə gün öncə müsahibə verən Rubenin nitqində çarəsizlik çox aydın şəkildə duyuldu. "Avropa İttifaqı əməldə heç nə etmi, ancaq sözde danışır", deyən qondarma dövlət nazirinin ümidlərini belə itirdiyi hiss olunurdu, halbuki ümid son-da yoxa çıxandır. Deməli, bu sondur, özü də onun özünü və haqqında qeyd etdiyimiz Vardanyan adlı layihənin sonu.

Doğrudur, Ruben Vardanyanın Qarabağdan getməsi həmin ərazilərdə məskunlaşan separatçıların dayanması demək deyil. Buna etməyə dəyməz. İndi həmin ərazidə Araik özünü rahat hiss edə bilər və yenə də sərsəm bəyanatları ilə ortaya atıla bilər, amma müzakirə mövzusu bu deyil, onsuz da bundan əvvəl də bu kimi hallarla rastlaşıb və bizi bu təəccübləndirən də deyil. Müzakirə mövzusu odur ki, Rubenin Qarabağdan getməsi, daha doğrusu qaçması tamamilə başqa məqamlardan xəbər verir ki, bu da birbaşa Rusiya ilə əlaqəlidir. Görünən odur ki, əvvəla Rusiya Vardanyanla bağlı layihəsinin puç olduğunu qəbul edib, bununla barışıb, digər tərəfdən də bu məqam həm də Moskvanın Bakı ilə çoxdan anlaşımaq qərarına gəldiyindən xəbər verir. Bir sözlə, Ruben Vardanyanın ərazilərimizi, Qarabağ ərazilərini hər nə yolla olur-olsun tərk etməsi Azərbaycanın tələblərinin qəbul ediləcəyi haqda ümidlərin doğrulması deməkdir.

Maliyyə fırıldaqçısı kimi ad qazanan və Rusiyanın paytaxtını qoyub, vətən-

daşlığından da imtina edib Qarabağda məskunlaşmağı qərara alan Vardanyanın vəsaitlərdən imtina etdiyi lap əvvəldən ağla batan görünmədi. Hər kəs bildirdi ki, bu maliyyə fırıldaqçısı Qarabağa da eyni fırıldaqçılıqla gələ bilər. Sonradan bəlli oldu ki, Qarabağda mədənlərin qanunsuz istismarı imiş bu fırıldaqçı həmin ərazilərə gətirən, yaxud yollayan. İş orasıdır ki, həmin o maliyyə fırıldaqçısının halı, vəziyyəti heç də düşündüyü kimi, hətta onun adı ilə bağlı layihə də düşündüyü kimi olmadı. Laçın yolunda ekoaktivistlərin aksiyaları, mədənlərin monitoringi tələbləri Qarabağ ərazisinə Moskvadan gələnin də, onu yollayanın da yuxusunu ərşə çəkdi. Bu hal onları razı salacaq hal deyildi, amma rastlaşmaq məcburiyyətində qaldılar. İndi birdən, qəflətən, özü də müəmmalı şəkildə Rubenin Moskvaya qaçması onu deməyə əsas verir ki, Rusiya artıq Azərbaycanın öz ərazisindəki mədənlərin qanunsuz istismarının dayandırılması tələbini də qəbul etmək fikrindədir, həmin mədənlərdə monitoringin aparılması tələbini də. Elə isə, yəni bir halda ki, mədənlərin istismarından gələn vəsaitlərin bir hissəsindən əli üzüldüyü halda Vardanyanın həmin ərazilərdə nə işi ola bilər?

Ola bilsin ki, hansısa bir daha iyrənc, daha hiyləgər plan ilə Vardanyan, necə qəflətən və xəlvət qaçıbsa, eləcə də yenə ərazilərimizdə, Qarabağda peyda ola bilər. Amma artıq bu, həmin o plan üzrə olmayacaq. Hər bir halda o bundan sonra əvvəlki fiqur ola bilməz. Hadisələr göstərir ki, Rusiya Azərbaycanın tələbləri ilə razılaşmaq niyyətindədir və belə olan halda onun layihəsi oyun müstəvisində "sartir" vəziyyətində qalmış olur. Həm də artıq Rusiya tərəfi görür ki, Azərbaycanın ekoaktivistləri öz niyyətlərində ısrarlıdır və göndərilən sülhməramlılar özləri də Laçın yolunda aksiya keçirənlərə təsir edə bilmir. Deməli, yaxın zamanda həmin o Laçın yolundakı nəzarət-buraxılış məntəqəsində Azərbaycanın nümayəndəsinin də olacağı günün reallığıdır. Bu reallığı görəndə Rusiya əgər belə bir məqamda Ruben adlı fiqurun Qarabağdan qaçmasına rəvac veribse, daha dəqiq desək, məhəl qoymayıbsa, deməli, Laçın yolundakı nəzarət-buraxılış məntəqəsində Azərbaycanın nümayəndəsinin də dayanması barədə Bakının tələbi ilə də razılaşdır.

Xatırladığımız kimi, cəmi ikicə həftə öncə Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov Laçın yolundakı "məsələnin" həll ediləcəyini, bu istiqamətdə danışıqların getdiyini bildirmişdi və bu fakt özü də müəyyən məqamlardan xəbər verir. Onun bu açıqlaması təsadüfi deyildi və hadisələrin gedişindən də görünür ki, rəsmi Moskva əvvəlki mövqeyində deyil və Vardanyan artıq fiqur hesab olunmur. Görünən odur ki, Vardanyan geri dönüb Qarabağa bir də gəlsə belə, onun nəinki Qarabağı, ümumilikdə bölgəni tərk edəcəyi artıq qərara alınıb. Özü də ağası tərəfindən qərara alınıb və Ruben də ağasının bu qərarına qarşı çıxacaq deyil. Deməli, Vardanyanın Qarabağ ərazisini tərk etməsi barədə də rəsmi Bakının tələbi qəbul edilib və Vardanyan layihəsi başa çatıb, bağlanılıb, hansı ki, bu, başqa tələblərimizin də qəbul ediləcəyindən xəbər verir.

İnam Hacıyev

Mətanət Məmmədova

61-ci gün

Biz torpaqlarımızın sahibləriyik. Həm də bu torpaqların sərvətlərinin sahibləriyik. 30 il boyunca ermənilərin taladıqları, satıb-sovurduqları sərvətlərimizə "Əl vurma!", baltla çaldığı ekologiyamızın zülmünə "Son!" deyənlərik.

Elə bu səbəbdən də düz 61-ci gündür ki, Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti yerləşdirildiyi Azərbaycan ərazilərində təbii sərvətlərin qanunsuz istismarına etiraz əlaməti olaraq Azərbaycanın qeyri-hökumət təşkilatlarını təmsil edən ekoloqların, fəalları, könüllülərin iştirakı ilə Xankəndi-Laçın yolunda keçirilən aksiyalar davam edir.

Qürur dolu 61 gün. Bəli, necə ki, 44 gündə övladlarımızın cəbhəyə yollanması, düşmənin gözüne dağ çəkməsi, torpaqlarımızı qarış-qarış yağdan azad etməsi ilə qürur duyurdusqa, müharibə meydanından çox-çox kənarda bombalanan evlərimizin, höyət-bacamızın düşdüyü yarasız vəziyyətə görə alınımızı belə qarışdırmırdıqsa, "təki qələbə çalaq, yurdumuz azad olsun",- deyirdikse, birliyimiz, həmrəyliyimizlə fəxr edirdikse, ötən 61 gündə də Vətənimizin yetişdirdiyi gənclərin mübarizliyi fonunda eyni hissləri yaşayırdı, qürur duyuruq.

61 gündür aksiyaya fasilə verməyən ekofəallar, vətəndaş cəmiyyətinin təmsilçiləri, könüllülər hazırda havanın qarlı, şaxtalı olmasına baxmayaraq etirazlarını davam etdirir, müxtəlif şüarlar səsləndirirlər.

Günə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirərək başlayan aksiya iştirakçıları yolda hərəkətə maneə törətmədən Azərbaycan, rus və ingilis dillərində plakatlar qaldırıb, şüarlar səsləndirirlər. Aksiya iştirakçılarından tələbləri dəyişməz olaraq qalır. Belə ki, ekofəallar və gənc könüllülər "Azərbaycan oyaqdır, sərvətinə dayaqdır!", "Azərbaycan vahiddir, sərvətinə sahibdir!", "Ekoloji cinayətə son!", "Stop ekoterror!", "Bereqite prirodu!", "Gkoüidu net! Monitoring da!" kimi şüarlar səsləndirirlər.

Vurğulayaq ki, aksiya ötən il dekabrın 12-dən başlayıb. Rusiya sülhməramlılarının nəzarətindəki yolun Şuşadan keçən hissəsində davam edən etiraz aksiyasında azərbaycanlı aktivistlər və ekologiya üzrə qeyri-hökumət təşkilatlarının (QHT) üzvlərinin əsas tələbləri Qarabağ iqtisadi rayonunda ekoloji terrora son qoyulması, RSK komandanı Andrey Volkovun gəlməsi, azərbaycanlı mütəxəssislərin monitoring aparması üçün lazımı şərait yaradılmasıdır.

Biz Birinci Vətən Müharibəsi ilə İkinci Vətən Müharibəsi arasındakı zaman kəsiyinin o başında deyil, bu başındayıq. Yəni 30 ilin əvvəlindəki torpaqları işğala məruz qalan, yurdundan zorla qovulan, qapıları bağlı qalan, məcburi qaçqınlıq, köçkünlük həyatı yaşayan, gözüyaşlı insanlar deyilik.

Biz 44 günlük Vətən müharibəsinin Zəfərinin sahibləriyik. Torpaqlarımızı erməni işğalından azad edib, qələbədən ötən iki ildə qürurla yaşayan, başımızı dik tutub öyünən xalqıq. Artıq əzəli torpaqlarımıza Böyük Qayıdışa başlayan, Qarabağın 30 illik qara örpəyini başından açıb, miskin libasını əynindən çıxaraq ona toy-bayram donu geyindirən, quran, yara-dan xalqıq.

Bəli, nə Azərbaycan otuz il əvvəlki Azərbaycandır, nə də azərbaycanlılar 30 il əvvəlki insanlar deyil. Düzdür, hünərimizi, mübarizliyimizi ata-babalarımızdan almışıq, onların qanından hopub qanımıza vətənpərvərlik, lakin biz həm də 30 ildir ki, müstəqil ölkənin vətəndaşlarıyıq. Hüquqlarımızın müdafiəsində dayanan, insan amilini dövlət siyasətinin əsas prioritetinə çevirən bir ölkənin vətəndaşlarıyıq. Kim bizim ərazimizə yaxın gələ bilər, kim bizim sərvətlərimizi talaya bilər?

Bu gün bizi bütün dünya əzmimizlə, hünərimizlə, iqtisadi gücümüzlə, milli ordumuzla, birlik, həmrəyliyimizlə, ən əsası isə xalqın arxasında qətiyyətlə dayanan Ali Baş Komandanımızla, dövlətimizin layiqli rəhbəri ilə tanıyır. Bizi Zəfər xalqı kimi tanıyır... Bu Zəfəri həm siyasi, həm də döyüş meydanında qazanan oğullarımızı tanıyır. Bütün bunlara görə də bu aksiyanın da sonunun nə ilə nəticələncəyini bu gündən görmək bir o qədər çətin deyil. Hələlik isə qürurlu günlər davam edir...

Hörmət və etimada əsaslanan birgə yaşayış modeli

Azərbaycanda yaşayan ayrı-ayrı xalqlar və dinlər arasında qarşılıqlı hörmət və etimada əsaslanan yüksək birgə yaşayış mədəniyyəti, dostluq və qardaşlıq mühiti dünya üçün nümunəvi modelə çevrilib. Nümunəvi tolerantlıq məkanına çevrilmiş Azərbaycanda multikultural dəyərlərin daha da inkişaf etdirilməsi, habelə etnik-dini müxtəlifliyin qorunub saxlanılması istiqamətində davamlı olaraq tədbirlər həyata keçirilir. Əlbəttə ki, istənilən ölkədə multikultural dəyərlərə sahib olmaq anlaşılmazlığa, fobiya, milli və dini münaqişələrə son qoymaq deməkdir. Azərbaycan o nadir ölkələrdədir ki, bu gün dünyaya multikultural dəyərlərini mesaj olaraq verir.

Azərbaycanın multikulturalizm dəyərlərinə sahib olması, onu təşviq etməsi aparıcı beynəlxalq təşkilatlar və dünya birliyi tərəfindən yüksək dəyərləndirilir.

Azərbaycanda dini qurumlara maliyyə yardımı göstərilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 fevral 2023-cü il tarixli Sərəncamı məhz dövlətimizin ölkədə mövcud dini konfessiyaların fəaliyyətini dəstəkləmək, eləcə də cəmiyyətdə etnik-dini müxtəlifliyin qorunması və multikultural dəyərlərin daha da inkişaf etdirilməsi məqsədi daşıyır. Dövlət başçısının Sərəncamına əsasən, Azərbaycanda dini qurumlara maliyyə yardımı göstərmək üçün Azərbaycan Respublikasının 2023-cü il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ehtiyat fondundan Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinə 1,0 (bir) milyon manat, Rus Pravoslav Kilsəsinin Bakı və Azərbaycan Yeparxiyası dini qurumuna 350,0 (üç yüz əlli) min manat, Bakı şəhəri Dağ yəhudiləri dini icmasına 350,0 (üç yüz əlli) min manat, Avropa yəhudilərinin Bakı dini icmasına 350,0 (üç yüz əlli) min manat, Azərbaycan Respublikasında Katolik Kilsəsinin Apostol Prefekturası dini qurumuna 350,0 (üç yüz əlli) min manat və Azərbaycan Respublikasının Alban-Udi xristian dini icmasına 350,0 (üç yüz əlli) min manat, habelə digər qeyri-islam dini icmalarına maddi dəstək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tabeliyində Mənavi Dəyərlərin Təbliği Fonduna 350,0 (üç yüz əlli) min manat ayrılıb.

"TOLERANTLIQ, DÖZÜMLÜLÜK ÇOX GENİŞ ANLAYIŞDIR"

Təbii ki, ölkəmizdəki bu tolerant mühitin yaradılması və inkişafı bilavasitə xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. "Tolerantlıq, dözümlülük çox geniş anlayışdır", - deyən Ulu Öndər Heydər Əliyev onun həm insani münasibətlərin, həm insan cəmiyyətində gedən proseslərin, həm də dövlətlərarası, millətlərarası, dinlərarası münasibətlərin bir çox cəhətlərinə aid olduğunu bildirdi. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və göstərişi ilə Azərbaycanda milli azlıqların ədəbiyyat, mədəniyyət, dil, tarix, adət-ənənələrinin qorunub saxlanmasına, inkişaf etdirilməsinə qanuni zəmin yaradıldı, qəbul edilən bir çox qanunlarda Azərbaycan ərazisində yaşayan bütün milli azlıqların mədəni kimliyinə təminat verildi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev bütün sahələrə olduğu kimi, bu sahəyə də ayırdığı diqqət nəticəsində milli-mənavi dəyərlərimizin yaşıdılması, tarixi-dini abidələrimizin bərpası, dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsi sahəsində regionun lider dövlətinə çevrilib. Müxtəlif dinlərin məbədlərinə qayğı və diqqət, o cümlədən dini ocaqlarımıza məscidlərimizə olan münasibət Azərbaycanda din-dövlət münasibətlərinin, vətəndaş həmrəyliyi üçün yüksək səviyyəsini nümayiş etdirir.

MULTIKULTURALİZM ƏNƏNƏLƏRİ VƏ TOLERANTLIQ AZƏRBAYCAN XALQININ HƏYAT TƏRZİ, MƏNƏVİ-ƏXLAQİ DƏYƏRİ, AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ SİYASƏTİDİR

Dövlət başçısının mütəmadi olaraq din xadimləri ilə görüşməsi, dini konfessiyalara maddi yardımlar edilməsi, dini ibadət yerlərinin təmir-bərpa olunması fikirlərimizə əsas verir. Ölkəmizdəki mövcud durum bütün dinlərin nümayəndələrinin öz dini ayinlərini azad şəkildə icra etmələrinə imkan yaradır. Bu, onun göstəricisidir ki, Azərbaycan müxtəlif etnosların və millətlərin, fərqli dinlərə sətayiş edən insanların dostluq və qardaşlıq şəraitində yaşamasına öz töhfəsini verir. Pravoslavlar, katoliklər, protestantlar, yəhudilər daxil olmaqla, müxtəlif etnik və dini qruplar sülh, qardaşlıq, qarşılıqlı hörmət şəraitində yaşayırlar və bu vəziyyət heç zaman dini və ya irqi ayrı-seçkilik olmadığını bir daha göstərir. Dini mərkəz və idarələrin xarici ölkələrdəki müvafiq mərkəzlərlə işgüzar əlaqə saxlamasına, onların beynəlxalq dini tədbirlərdə iştirakına heç bir məhdudiyyət qoyulmur. Ölkəmizdə xristian və yəhudi dini tədris müəssisələrinin olması da tolerantlıq mühitinin olmasından xəbər verir. Bu gün ölkəmizdə 2200-dən artıq məscid mövcuddur, 14 kilsə, 7 sinaqoq fəaliyyət göstərir. Bununla yanaşı, ölkə ərazisində 748 pir və ziyarətgah var.

Azərbaycan Prezidentinin 21 iyun 2001-ci il tarixli 512 nömrəli Fərmanı ilə Azərbaycanda Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 10 oktyabr 2017-ci il tarixli Fərmanı ilə ölkədə mövcud dini konfessiyaların dəstəklənməsini, mənavi dəyərlərin qorunması və inkişafını, habelə bu sahəyə dövlət dəstəyinin gücləndirilməsini təmin etmək məqsədi ilə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tabeliyində Azərbaycan xalqının tarixi ənənələrinə söykənən və dövlət siyasətinin məntiqi nəticəsi olan yüksək dini-mənavi mühitin qorunub saxlanılmasını və inkişaf etdirilməsini və s. təmin etmək məqsədilə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu yaradılıb.

"BÜTÜN DİNLƏRİN TARİXİ DİNİ ABİDƏLƏRİ DÖVLƏT TƏRƏFİNDƏN QORUNUR"

Azərbaycanda müxtəlif dinlərə mənsub və fərqli adət-ənənələri olan xalqların nümayəndələri əsrlərdir ki, mehriban və sülh şəraitində birgə yaşayırlar və yaşayacaqlar. Bəli, bu, Azərbaycan gerçəklikləridir. Azərbaycan

Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində demişdir: "Azərbaycanda bütün xalqların, dinlərin nümayəndələri bir aile kimi sülh, mehribanlıq şəraitində yaşayırlar, heç vaxt ölkəmizdə dini-millət zəmində heç bir qarşıdurma, yaxud da anlaşılmazlıq olmamışdır. Bu, bizim böyük sərvətimizdir. Bütün dinlərin tarixi dini abidələri dövlət tərəfindən qorunur, eyni zamanda, dövlət öz vəsaiti hesabına bu abidələrin bərpasını təmin edir. Azərbaycanda məscidlər, kilsələr, sinaqoqlar tikilir, təmir edilir. Biz bütün dini bayramlarımızı birlikdə qeyd edirik. Bütün dini icmalar bunu birlikdə qeyd edir. Biz tariximizlə, mədəniyyətimizlə fəxr edirik".

Azərbaycan rəhbərliyi humanitar fəlakətlərin qarşısının alınması, öz yurdlarından didərgin düşmüş insanlara dünyanın istənilən yerində hərtərəfli dəstək verilməsi istiqamətində təsirli addımlar atıb və bu davam edir. ABŞ-da və Avropa məkanında dözümsüzlük, ekstremizm və ksenofobiya kimi cəryanların özünün bürüzə verdiyi halda, Azərbaycan realıqları həqiqətən də, öyrəniləcək bir modeldir. Özbəşənliklər, insan hüquq və azadlıqlarının kobud şəkildə pozulması, irqi ayrı-seçkilik, digər dövlətlərin daxili işlərinə qarışma və bu kimi demokratiyaya zidd hərəkətlər, artıq sülhə xidmət etmir. Bu dövlətlərin demokratik dəyərlərə sadıqlığı şübhə doğurur. Bu gün Azərbaycan yaşından, irqindən, milliyətindən, dinindən və cinsindən asılı olmayaraq, hər kəsi sülhə səsləyir. Dünyada analoqu olmayan bir faciəni - Xocalı faciəsini yaşayan bir xalq dünyada belə bir soyqırımının təkrarlanmasını istəmir, torpaq uğrunda şəhidlər verən Azərbaycan dünyaya sülh toxumu səpir. Qoy hər yandan sülh qoxusu gəlsin, sülh və birgə yaşayış təmin olunsun.

SÜLH VƏ DOSTLUQ ÜÇÜN UNIKAL MODEL

Bu gün ölkəmizdə bütün dini abidələr dövlət tərəfindən qorunur, bərpa edilir, eləcə də bir çoxları yenidən tikilir. Dövlətimiz tərəfindən tarixi-mədəni irsin, eləcə də dini ziyarətgahların, maddi-mədəniyyət abidələrinin bərpası və mühafizəsi daim diqqət mərkəzində saxlanılır və bu siyasət işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda da uğurla davam etdirilir. Çoxəsrlilik tarixə malik olan abidələrimizə, dini ziyarətgahlarımıza, maddi-mədəniyyət abidələrimizə yeni həyat verilir. Azərbaycanda dini abidələrin dövlət tərəfindən qorunması, bərpası və tikintisi milli dəyərlərimizə olan münasibətin təzahürüdür. Müstəqillik dövründə yüzlərlə dini abidələrin bərpası və tikintisi fikrimizi əsaslandırır. Azərbaycan xalqının milli-mənavi və dini dəyərlərinə böyük ehtiramla yanaşan Ümummilli Lider Heydər Əliyev müstəqilliyin ilk illərində sovet dövründə fəaliyyəti dayandırılmış və yararsız vəziyyətə düşmüş məscidlərin bərpası və yenidən qurulması

na xüsusi önəm verib. Belə ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin imzaladığı Sərəncama əsasən, dağıdılmış tarixi Bibiheybət məscid-ziyarətgah kompleksi yenidən tikilərək 1998-ci ildə istifadəyə verildi. Əsas Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dini məbədlərin bərpası və təmiri, eləcə də yenidən tikilməsi Prezident İlham Əliyev tərəfindən daha genişmiqyaslı şəkildə davam etdirildi. Tariximiz, xalqımız üçün çox böyük əhəmiyyət daşıyan Bibiheybət, Təzəpir, Əjdərbəy, Şamaxı cümə məscidləri və digər məscidlər yenidən qurulmuş və əsaslı təmir edilmişdir. Bakıdakı Heydər Məscidi, Gəncədə "İmamzadə" kompleksi kimi binalar da Azərbaycan milli memarlığının və incəsənətinin nailiyyətlərinin parlaq nümunələri olmaqla yanaşı, insanların ibadət və dua etmələrinə imkan yaradır. "Xanım Fatiməyi Zəhra" məscidinin müasir kompleksinin istifadəyə verilməsi müqəddəs dini ibadət və inanc yerlərinin təmiri və bərpasına dövlətimiz tərəfindən ayrılan diqqətin daha bir göstəricisi oldu. Məscidin qəzalı vəziyyətdə olan əvvəlki ikimərtəbəli binasında dindarlara ibadət üçün heç bir şərait yox idi. Məsciddə eyni vaxtda maksimum 500-550 nəfər ibadət edə bilirdisə. İndi daha müasir və geniş məscid kompleksində eyni zamanda, 1800 nəfərin ibadət etməsinə şərait yaradılıb. Əminliklə deyə bilərik ki, din abidələrimizin təmir və bərpası Azərbaycanda bu sahədə dövlət siyasətinin real mənzərəsinin ifadəsidir.

Azərbaycanın, eləcə də, ümumdünya mədəni irsinin qorunmasına böyük töhfələr verən Heydər Əliyev Fondunun layihələri sırasında "Azərbaycan - tolerantlığın ünvanı" layihəsi çərçivəsində həm müsəlman məscidləri, həm də xristian kilsələri bərpa edilib. Cənab İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, bu gün müstəqil Azərbaycan istənilən məsələ ilə bağlı fəxr edə bilər: "Həm siyasi, həm beynəlxalq nüfuzumuz artır, həm də iqtisadi inkişaf göz qabağındadır və dinlərarası, millətlərarası münasibətlər ən yüksək səviyyədə təmin olunur".

Tolerantlıq mühitinin hökm sürdüüyü Azərbaycanda Avropa ölkələrindən gələn turistlər xristianlıqla bağlı abidələrə üz tutarkən bunun təzahürünü görmüş olurlar. Şəkinin Kiş kəndindəki alban məbədi, Qəbələnin Nic kəndindəki alban kilsəsi bu qəbiləndir. Azərbaycanda yaşayan qədim yəhudi, xristian, udi və digər milli azlıqların yaşayış məskənləri olan Krasnaya Sloboda, İvanovka və başqa kəndlər dövlətin daim diqqət və qayğısı ilə əhatə olunub. Qəbələdə müxtəlif xalqların bir məkanda yaşadığı yerdur. Bura gələn hər kəs multikulturalizmin Azərbaycanda yaşadığını və bu yaşam tərzinin sülh və dostluq üçün unikal model olduğunu görürlər. Fərqli dinin, fərqli etnosun yaşadığı Nicin timsalında Azərbaycanda mövcud olan multikulturalizmi görmək mümkün deyildi. Nic kəndi udilərin ən iri yaşayış məskənidir. Tolerantlığın kiçik modeli olan Nic qəsəbəsində hazırda 3 kilsə, 2 məscid var. Ölkəmizdə tarixən mövcud olmuş multikultural dəyərlər sisteminin - Xristian, İudaizm və İslam kimi üç səmavi dinin, bu dinlərə etiqad edən etnosların dini icmalarının və kilsə, sinaqoq və məscidlərin mövcud olduğu, eləcə də müxtəlif azsaylı xalq və etnik qrupların birgə yaşadığı regionlarımızdan biri də Qəbələ rayonudur. Dünyadakı 10 minə yaxın udinin 4 minə yaxını Qəbələnin Nic qəsəbəsində yaşayırlar. Qəbələnin Nic qəsəbəsində yerləşən Müqəddəs Məryəm Ana Alban kilsəsi 2019-cu ildə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa olunmağa başlanmış və 2020-ci ilin noyabr ayında 44 günlük müharibə zamanı bərpa işləri başa çatdırılmışdır. Bu tarixi irsin yenidən bərpası Azərbaycanda multikultural dəyərlərə verilən önəmin bir göstəricisidir. Udilər bu gün alban kilsəsinin varisəridir, xristianlığı qoruyub saxlayırlar. Müxtəlif dinlərin nümayəndələrinin sülh, əmin-amanlıq şəraitində yaşaması dövlətimiz tərəfindən həyata keçirilən tədbirlərin məntiqi nəticəsidir. Dövlət başçısı İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi, multikulturalizm ənənələri və tolerantlıq Azərbaycan xalqının həyat tərz, mənavi-əxlaqi dəyəri, Azərbaycan Respublikasının siyasətidir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Heydər Əliyev-100

Milli-tarixi salamının başlanğıc nöqtəsi – HEYDƏR ƏLİYEV FAKTORU

Mən hələ o vaxtdan ölkəmizin gələcəyi barəsində düşünmüşəm, həmin illərdən başlayaraq gələcəyimiz haqqında düşünürdüm

Ulu Öndər Heydər Əliyev

Nüfuzlu şəxsiyyətlərin tarixdəki rolu haqqında müxtəlif dövrlərdə kitablar, elmi və bədii əsərlər yazılmışdır. Bu günə qədər bu məsələ bəzi hallarda mübahisə mövzudur. Ancaq Heydər Əliyevin təmsilində biz əyani şəkildə görürük ki, şəxsiyyətlərin tarixdəki rolu bəzi hallarda əvəzolunmaz olur. Heydər Əliyev şəxsiyyəti, Heydər Əliyev düşüncəsi, bugünkü Azərbaycanın uğurlu inkişafının təməlinə dayanan bir amildir.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti

XX əsrdə Azərbaycan xalqına öz dövlət müstəqilliyini iki dəfə bərqərar etmək nəşib olmuşdur. Təxminən bir əsrlik müstəmləkə həyatından sonra 1918-ci ildə elan edilən istiqlaliyyət cəmi 23 ay hökm sürsə də, 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi bərpa ediləndə artıq 1970-1980-ci illərdə müstəqilliyin sosial-iqtisadi və maddi-mənəvi əsasları yaradılmışdı. Bu təməl xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyinin ilk dövründə tariximizə

qızıl hərflərlə yazılmış intibah mərhələsində qoyulmuşdu.

Müasir Azərbaycan tarixinin dönüş mərhələsini təşkil edən 14 iyul 1969-cu il Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi böyük bir dövrün başlanğıcıdır. Məhz həmin dövrdə - 1920-ci ildən dəfələrlə Azərbaycan MK-nın dəyişən rəhbərliyi 1969-cu il 14 iyul tarixinə kimi keçirdiyi böhranlı illər bir-birini əvəz edirdi. Xalqımızın dahi oğlu Heydər Əliyevin Azərbaycan KP MK-nın I katibi təyin olunduğu il tarixində yeni dövrün, Azərbaycanın sosial-iqtisadi həyatında inkişafın bünövrəsi qoyuldu. 1969-cu il avqustun 5-də Azərbaycan KP MK-nın plenumunda etdiyi tarixi çıxış imperiya rəhbərliyini təşviş salmışdı. Məhz bu çıxışda Azərbaycan KP MK-nın 5 avqust 1969-cu il plenumunda Azərbaycanın gələcək inkişafının fundamental strateji istiqamətləri müəyyənləşdirildi. Belə ki, Azərbaycanın o dövrdəki neqativ reallıqların təhlili, bütünlüklə sovet cəmiyyətini bürüyən rüşvətxorluq, korrupsiya hallarının etiraf olunması, ittifaq ölkəsində böyük hadisəyə çevrildi. Plenumda Ulu Öndər Heydər Əliyev o dövr üçün çox

cəsəretli ideyalar irəli sürdü, dəqiq fəaliyyət proqramı müəyyənləşdirdi. Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi ilə məşhur avqust plenumunun keçirilməsi ölkədəki iqtisadi vəziyyətin təhlili üçün yeni imkanlar açdı. Ölkədəki acınacaqlı vəziyyət, əhəlinin məmurlar tərəfindən əsassız olaraq incidilmə hallarının, rüşvət və korrupsiyanın qarşısının alınması üçün mühüm tədbirlər hazırlandı. Plenumda təxirəsalınmaz işlərin başlanması, sənayedə, tikintidə, kənd təsərrüfatında əhatə edən məqsədyönlü dəyişikliyin vacibliyi bütün səlahiyyətli şəxslərin qarşısında vacib məsələ kimi qətiləşdirdi.

Mübarizə mərhələsinin başlanğıcı...

O cümlədən, məhz belə bir dövrdə, 1969-cu ilin iyul ayının 14-də Azərbaycanda siyasi hakimiyyət dəyişikliyi baş verdi, Heydər Əlirza oğlu Əliyev Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi seçildi. Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərliyə gəlişindən dərhal sonra keçirilən Azərbaycan KP MK-nın 5 avqust 1969-cu il tarixli plenumu Azərbaycanın sonrakı inkişaf tarixində dönüş nöqtəsi oldu.

Daha bir danılmaz faktıdır ki, XX əsrin 60-cı illərində ermənilər torpaqlarımıza qarşı ərazi iddialarını davam etdirmiş və mərkəzi hakimiyyətin fəal dəstəyi ilə bir sıra hallarda Azərbaycan ərazilərini qəsb etməyə nail olmuş, hətta yeni ərazilərin qəsb barədə rəsmi mərkəzi hakimiyyətin dəstəyi ilə Azərbaycanın əvvəlki rəhbərliyi səviyyəsində qərar qəbul etdirməyə də nail olmuşdular. Beləliklə, bir tərəfdən respublikada illərlə yığılıb qalmış ciddi problemlər özünün təcili həllini gözləyirdi, digər tərəfdən bu problemlərin həlli üçün ilk növbədə siyasi idarəçilikdə, cəmiyyətdə qayda-qanun, nizam-intizam yaradılmalı və sosial-iqtisadi geriləmənin qarşısı dərhal alınmalı idi. Qarşıda isə respublika iqtisadiyyatını əsaslı şəkildə dəyişmək, onu nəhəng sosialist dövlətinin sənayesinin təmin olunmasına xidmət göstərən xammal bazasından qabaqcıl, müasir texnika və texnologiya ilə təchiz olunmuş sənaye respublikasına çevirmək, monokultura xarakterli kənd təsərrüfatını qaldırmaq, paytaxt Bakı şəhərini abadlaşdırmaq və inkişaf etdirmək, Azərbaycan kəndini dirçəltmək, Azərbaycan əhalisinin sosial, mədəni və təhsil səviyyəsini qaldırmaq və s. kimi həlli vacib vəzifələr dayanırdı...

Erməni məkrinin qarşısı alındı

Heydər Əliyev qısa müddətdə respublikada idarəçilik sistemini xeyli möhkəmlətdi. Rüşvətxorluğa, korrupsiyaya qarşı ciddi mübarizəyə başladı. İlk növbədə, yaranmış böhranlı vəziyyətin birbaşa və əsas səbəbkarı olan vəzifəli şəxslərin bir çoxunu tutduqları vəzifədən azad etdi. Azərbaycan KP MK-nın "Respublikada cinayətkarlığa qarşı mübarizəni gücləndirmək tədbirləri haqqında" 7 mart 1971-ci il tarixli qərarında bütün cinayət hallarının aşkarlanması, cinayətkarlığa qarşı vahid cəbhə təşkil edilməsi bir və-zifə kimi qarşıya qoyuldu. Aparılan ardıcıl mübarizə nəticəsində qısa müddətdə Azərbaycanda sağlam mədəni-siyasi şərait yarandı. Ermənilərin Azərbaycana qarşı məkrli və təcavüzkar əməllərinin qarşısı Heydər Əliyev tərəfindən qətiyyətlə alındı. Respublikada uğurlu idarəçilik metodlarının tətbiqi, Azərbaycanda sosial-iqtisadi tənəzzülün qarşısının qısa zamanda alınması və sürətli inkişaf yoluna qədəm qoyulması Heydər Əliyevin ittifaq miqyasında nüfuzunu xeyli artırdı. O, 1976-cı ildə Sov.İKP-nin XXII qurultayında Sov.İKP MK üzvü və Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvlüyünə namizəd seçildi.

Sənayenin təməl prinsipləri – rəqəmlərlə...

Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə respublika sənayesi sürətli yüksəliş dövrünə qədəm qoydu. 1971-1975-ci illərdə sənaye istehsalının həcmi 50 faiz, əmək məhsuldarlığı 34 faiz artdı. Sənayedə məhsulun istehsalı artı-

minin 76 faizi əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi hesabına əldə edildi. Məhsulun keyfiyyət göstəriciləri xeyli yaxşılaşdı, 64 iri sənaye müəssisəsi tikilib istifadəyə verildi. 1970-ci ildə o dövrün mühüm istehsal göstəricilərindən biri kimi keyfiyyət nişanlı məhsul növlərinin sayı cəmi 9 idisə, 1975-ci ildə respublikada 219 məhsul dövlət keyfiyyət nişanı ilə buraxılırdı. 1975-ci ildə Azərbaycan SSR-də əsas fondların dəyəri 17 milyard 600 milyon manat, o cümlədən, əsas istehsal fondlarının dəyəri 12 milyard 400 milyon manat təşkil edirdi. Müstəqil balansda 824 sənaye müəssisəsi, sənayedə 22 istehsal və elmi-istehsal birliyi, 342 min nəfər sənaye istehsal işçisi var idi. 873 kolxoz, 496 sovxoz, 104 təsərrüfatlararası müəssisə, təşkilat və birlik, 54 təsərrüfatlararası kənd təsərrüfatı müəssisəsi var idi. 1971-1974-cü illərdə Azərbaycan 6 dəfə Ümumittifaq sosializm yarışının qalibi kimi keçici "Qırmızı bayraq"la mükafatlandırılmışdı.

Azərbaycanda neft sənayesi sürətlə inkişaf etməyə başladı. 1970-ci illərdə Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə respublikaya dərinlikdə işləyə biləcək 12 yeni qazma qurğusu getirilmiş, yeni qurğuların ("Dədə Qorqud", "İstiqlal", "Qurtuluş", "Lider" – dövrün xüsusiyyətlərini nəzərə alsaq, bu adlardakı dərin mənalar heyret doğurur) yaradılmasına 700 milyon ABŞ dollarından çox sərmayə qoyulmuşdu. 1970-1990-ci illərdə respublikanın neft-qaz hasilatı sənayesinin inkişafı üçün 3 milyard manat vəsait qoyuluşu həyata keçirilmiş, 42 perspektivli sahə və yataq kəşf edilmiş, dənizin 84 metr dərinliyində 6 min metr və daha çox dərinlikdə quyular qazılmışdı. Həmin vəsaitin 2 milyard manatı 1976-1980-ci illərin payına düşürdü. 70-80-ci illərdə neft emalı zavodlarında 90 adda müxtəlif neft məhsulları istehsal olunurdu. 1985-ci ildə istifadəyə verilən, dünyada yalnız Azərbaycanda inşa olunmuş Bakı Dərin Dəniz Özülləri zavodunun tikintisinə 450 milyon ABŞ dolları sərf olunmuşdu. Artıq 1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan SSR-də istehsal olunan neftqazarma texnikasının üçdə iki hissəsini verir, neft maşınqayırma sahəsində ABŞ-dan sonra dünyada ikinci yeri tuturdu.

Ümumiyyətlə, Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərliyi dövründə sənaye istehsalının həcmi 2,6 dəfə artmış, 1981-ci ildə sənaye məhsulunun ümumi istehsalı 11 milyard manat təşkil etmişdi. Əvvəlki 50 il ərzində (1920-1970-ci illərdə) isə bu rəqəm cəmi 4 milyard manat olmuşdu. 70-ci illərdə istehsal olunan məcmu ictimai məhsulun 65,5 faizi sənayenin payına düşürdü. 1971-80-ci illərdə respublikanın qida sənayesinə 455 milyon manat kapital qoyuluşu həyata keçirilmiş, əsas istehsal fondları 2,3 dəfə artmışdı.

1970-80-ci illərdə respublikada sənaye məhsulu istehsalı 3 dəfəyə qədər artmış, Azərbaycan sənaye məhsulu istehsalı artımına görə SSRİ-də birinci yerə çıxmışdı. 1980-ci ildə dəyəri bir milyon manat olan məhsulun istehsalı üçün 1969-cu ildəki 73 adam əvəzinə 37 adam tələb olunurdu ki, bu da təqribən 398 min adamın əməyinə qənaət edilməsi demək idi. Bütün səviyyələrdə təsərrüfatçılığın yaxşılaşdırılması, maddi ehtiyatlardan və əmək ehtiyatlarından qənaətlə istifadə edilməsi hesabına bütövlükdə sənaye üzrə mənfəət 2,2 dəfədən çox artmışdı.

1969-1982-ci illərdə Azərbaycanda sənaye istehsalı 2,7 dəfə artmış, əvvəlki 50 ildə olduğu qədər və ya son 30 ildəkindən təxminən iki dəfə çox – 101,5 mlrd. manatlıq məhsul istehsal edilmişdi. Xalq istehlakı malları istehsalı 3 dəfə çoxalmış, əmək məhsuldarlığı və sənayedə məhsul istehsalı 2 dəfə artmışdı ki, bu da 430 min insanın canlı əməyinə qənaət etmək demək idi.

1976-cı ildə respublikada fəaliyyətə olan müəssisələrin 10 faizindən də azı (cəmi 64 müəssisə) 242 adda sənaye məhsulunu keyfiyyət nişanı ilə buraxırdısa, 1980-ci il oktyabrın 1-də 1307 məhsul keyfiyyət nişanına layiq görülmüş, Azərbaycan keyfiyyət nişanlı məhsulun xüsusi çəkisinə görə orta ittifaq səviyyəsini ötüb keçmişdi.

1970-80-ci illərdə respublikanın yanacaq-energetika kompleksinin inkişafına əvvəlki on ildəkindən 1,8 dəfə çox – 300 milyon manat kapital yönəldilmişdi. 1971-ci ildə Naxçıvanda Araz Su Elektrik Stansiyası (SES), 70-ci illərin ortalarında Tərtər SES, 1981-1984-cü illərdə 380 min kilovat gücündə Şəmkir SES və 1 milyon 200 min kilovat gücündə Azərbaycan Dövlət Rayon Elektrik Stansiyası işə salınmış, 500 kilovoltluq elektrik xətləri çəkilmişdi. 1981-ci il oktyabrında Mingəçevirdə Azərbaycan iqtisadiyyatının ən böyük müəssisələrindən biri və Qafqazın ən böyük istilik elektrik stansiyası olan “Azərbaycan” İES istifadəyə verilmişdi. Bu dövrdə hər il orta hesabla 2800 km elektrik xətləri çəkilmiş, elektrik enerjisi istehsalı 2 dəfəyədək artmış, 1990-cı ildə 23,2 milyard kilovata çatmış, Azərbaycanın enerji müstəqilliyi təmin edilmişdi. 1980-ci illərin əvvəllərində Azərbaycanın yalnız iki elektrik stansiyası – Mingəçevir və Şirvan elektrik stansiyalarının gücü SSRİ-də tikilməsi nəzərdə tutulan 30 stansiyanın gücünə bərabər idi. Respublikanın energetika kompleksinə 15,2 mlrd. kilovat elektrik enerjisi istehsal edən 18 iri elektrik stansiyası daxil idi.

Əgər XIX əsrdən 1969-cu ilədək Azərbaycanda 735 böyük sənaye obyekti tikilmişdisə, Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 14 ilə yaxın müddətdə onların sayı 1048-ə çatmışdı. Sənayedə elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətləri geniş tətbiq olunmuş, 1971-1985-ci illərdə 581 adda yeni tipli maşın, avadanlıq, aparat və cihaz nümunələri yaradılmışdı.

Əmək ehtiyatlarını istehsalata daha geniş cəlb etmək üçün xırda və orta sənaye müəssisələrinin çoxu paytaxtdan kənarda tikilmişdi. 1970-ci ildə sənaye məhsulunun 32, 1985-ci ildə isə 42 faizi Bakı-Sumqayıt sənaye rayonunun hüdudlarından kənarda istehsal edilmişdi. Sovet hakimiyyəti illərində tikilən 465 iri sənaye müəssisəsinin paytaxt Bakıdan kənar ərazilər üzrə paylanması 70-80-ci illərdə 70 faizə qalxmış, Gəncə, Naxçıvan, Xankəndi, Şəki, Lənkəran, Quba, Sumqayıt, Mingəçevir, Daşkəsən, Şirvan şəhərləri mühüm sənaye ocaqlarına çevrilmişdi.

Hayata keçirilən nəhəng tikinti-inşaat prosesləri

Heydər Əliyev Azərbaycan KP MK-nın 1976-cı il iyunun 23-də keçirilən plenumundakı məruzəsində tikinti sahəsini inkişafın prioritet istiqaməti elan etmişdi. Nəticədə 70-ci illərdə respublikanın paytaxtı Bakıda, iri şəhərlərdə və ayrı-ayrı rayon mərkəzlərində onlarla zavod və fabriklər, kombinat-

lar, sosial-mədəni və məişət təyinatlı obyektlər tikilib istifadəyə verilmişdi. 1970-80-ci illərdə tikintidə əmək məhsuldarlığı 46 faiz artmışdı ki, bu da artıq ittifaq üzrə göstəricidən (41 faiz) yüksək idi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyi dövründə, 1969-1982-ci illərdə 18,5 milyon kvadratmetr mənzil sahəsi (376,1 min yeni tikilmiş mənzil) istifadəyə verilmiş, Bakı şəhərinin mövcud yaşayış fondu miqyasına bərabər yeni “şəhər” salınmışdı. Həmin mənzillərin hesabına 2 milyon 2 yüz mindən çox adam, yeni respublikanın hər üç sakinindən biri yeni evdə məskunlaşmış və ya öz mənzil şəraitini yaxşılaşdırmışdı.

Kənd təsərrüfatı sahəsində global dəyişikliklər

Heydər Əliyevin respublikaya uğurlu rəhbərliyinin nəticəsi idi ki, 1970-ci il iyunun 23-ü və 25-də Sov.İKP MK və SSRİ Nazirlər Soveti “Azərbaycan SSR-in kənd təsərrüfatının inkişaf tədbirləri haqqında” və “Azərbaycan SSR-in xalq təsərrüfatının inkişafı haqqında”, 1975-ci il iyunun 9-da “Azərbaycan SSR-də kənd təsərrüfatı istehsalını daha da intensivləşdirmək tədbirləri haqqında” və 1979-cu il fevralın 22-də “Azərbaycan SSR-də kənd təsərrüfatı istehsalını daha da ixtisaslaşdırmaq, üzümçülüüyü, şərabçılığı inkişaf etdirmək tədbirləri haqqında” dörd mühüm qərar qəbul etmişdi. Bu qərarların yerinə yetirilməsi Azərbaycanda kənd təsərrüfatının xüsusi çəkisinin yüksəlməsində mühüm rol oynadı.

1969-1982-ci illərdə meliorasiya və su təsərrüfatı kompleksinə qoyulan vəsaitin məbləği (2 milyard manat) əvvəlki 50 il ərzində bu sahəyə qoyulan vəsaitdən (800 milyon manat) 2,5 dəfə artıq idi. Bu sahədə görülən tədbirlər aqrar sahənin sürətli inkişafı üçün mühüm zəmin təşkil etmişdi. Kənd təsərrüfatının orta illik ümumi məhsulu 1971-1975-ci illərdə 1 milyard 400 milyon manata çatdırılmışdı ki, bu da əvvəlki beş ildəkindən 34 faiz çox idi. Kənd təsərrüfatını inkişaf etdirmək üçün 1 milyard 390 milyon manat vəsait ayrılmışdı. Kənd təsərrüfatının bütün sahələrinin inkişafına xüsusi diqqət yetirilmiş, Azərbaycan SSRİ-də ən iri üzüm istehsalçısına çevrilmişdi. 1976-80-ci illərdə əvvəlki beşilliyə nisbətən 3 milyard 2 milyon manatlıq əlavə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsal edilmişdi. 1969-82-ci illərdə kənd təsərrüfatının

məcmu məhsulu 2,7 dəfə, əmək məhsuldarlığı 2,2 dəfə yüksəlmişdi. 1983-cü ildə Azərbaycanda kənd təsərrüfatı məhsulunun ümumi dəyəri 1920-ci ildəkinə nisbətən 2,2 dəfə, o cümlədən, bitkiçiliyin dəyəri 2,6 dəfə, heyvandarlıq məhsullarının dəyəri 1,7 dəfə yüksəlmişdi.

Əhalinin tələbatını ödəmək üçün istehlak malları istehsal edən müəssisələrin şəbəkəsi genişləndirilmiş, 1970-1982-ci illərdə xalq istehlakı mallarının artırılmasına 1 milyard 200 milyon manat yönəldilmişdi ki, bu da əvvəlki dövrdəkinə nisbətən 3,6 dəfədən də çox idi. Kütləvi tələbat olan məhsul istehsalı 2,5 dəfə artmış, istehlak mallarının 10 mindən çox yeni növü və modeli buraxılmışdı.

Həmin illərdə 633 min yeni iş yeri yaradılmışdı

1970-82-ci illərdə iqtisadiyyatın inkişafına 23 milyard 900 milyon manat vəsait qoyulmuşdu ki, 1920-1982-ci illərdə sərf edilən vəsaitin 58,4 faizini təşkil edirdi və əvvəlki 50 ildəkindən 1,4 dəfə çox idi. Əsas fondlar əvvəlki 25 ildəki daxilolmaları 1,6 dəfə üstələyərək 18 milyard 600 milyon manata yüksəlmiş, fond verimliliyi 1,3 dəfə artmışdı. Həmin illərdə 633 min yeni iş yeri yaradılmış, fəhlə, qulluqçu və kolxozçuların sayı 1985-ci ildə 813 min nəfər (1,5 dəfə) artaraq 2 milyon 360 min nəfərə çatmışdı. Belə ki, əhalinin demografik artımında və sosial strukturunda da müsbət istiqamətdə ciddi keyfiyyət dəyişiklikləri baş vermiş, əhalinin sayı 1970-ci ildəki 5 milyon 117 min nəfərdən 1980-ci ildə 6 milyon 202 min nəfərə, 1987-ci ildə isə 6 milyon 811 min nəfərə çatmış, şəhər əhalisi 1970-ci ildəki 50 faizdən 1987-ci ildə 54 faizə yüksəlmişdi.

Azərbaycanlı gənclər müxtəlif sahələr üzrə yüksəkixtisaslı mütəxəssislər olaraq SSRİ miqyasında nüfuz qazandılar

Dünya sivilizasiyasının tarixi təcrübəsi göstərir ki, elmə, təhsilə, mədəniyyətə yüksək qiymət verən dövlət başçıları bununla nəinki öz ölkələrinin iqtisadi və mədəni yüksəlişini təmin edir, həm də dünya mədəniyyətinə böyük töhfə vermiş olur. Ulu Öndər Heydər Əliyevin milli təhsilin inkişafına göstərdiyi qayğı və diqqət Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəldiyi 1969-

cu ildən başlanan mərhələ bugünkü Azərbaycan təhsilinin, elminin, mədəniyyətinin intibah dövrü kimi xarakterizə edilir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin milli tərəqqi - Azərbaycanın sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı yolundakı tarixi xidmətlərinin təhlili göstərir ki, mənəvi-ideoloji və siyasi prinsiplə xidmət edən siyasi islahatların ölkənin gələcək inkişaf strategiyasına hesablandığı duyulur. Hələ sovet dönməndəki hakimiyyət illərində Azərbaycandan kənarda respublikamız üçün ən zəruri olan ixtisaslar üzrə 15 mindən artıq yüksəkixtisaslı mütəxəssis hazırlanması faktını təhlil edən Rusiya analitikləri bu nəticəyə gəliblər ki, Heydər Əliyev hələ o illərdə SSRİ-nin tezliklə dağılacığını və Azərbaycanın müstəqil dövlət olacağını görmüş.

Təsədüfi deyil ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev və Azərbaycan təhsilinin inkişafında Azərbaycan müəllimlərinin XI qurultayı zamanı “Xalqımızın maariflənməsi, təhsillənməsi üçün o dövr çox əhəmiyyətli olmuşdur. Biz bunu qiymətləndirməliyik, heç vaxt unutmamalıyıq. Biz tariximizə doğru, ədalətli qiymət verməliyik...” deyə səsləndirdiyi fikir dövrünün təhsil strategiyasının siyasi tələyini ehtiva edirdi. Ulu Öndərin bu dövrdə hərbi məktəbin açılmasına nail olması, Onun sovet totalitar rejiminin ən möhkəm dönməndə bu addımı atması Azərbaycan üçün ən böyük töhfəsi idi. O dövrün nəhəng layihələrindən Kondisioner, Dərinlik Özülləri zavodları, obyektlərin tikintisi ulu öndərin iradəsinin, qətiyyətinin bariz nümunəsidir.

Fakt isə budur ki, xalqın kamal dünyasının formalaşdırılması, mənəviyyat sahələrinin inkişaf etdirilməsi Heydər Əliyevi milli özünüdərkimizin təkamülünə də üfüqlər açdı. Mənəviyyat xadimlərinin - yazıçı və şairlərin, rəssamların sosial həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün zəruri olan ehtiyaclarının təminatına xüsusi qayğı var idi. Azərbaycanda elmin-təhsilin inkişafına geniş meydan verərək vətəndaşların maariflənməsi üçün ulu öndər Heydər Əliyev müasir ölkənin gələcəyinə hesablanan tədbirlər sırasına daxil idi. Ümummilli lider elmin, təhsilin inkişafını xalqın gələcəyini təyin edən əsas şərtlərdən biri hesab edirdi. Xalqın, millətin, dövlətin gələcəyi təhsilin inkişafı ilə bağlıdır və elmi tərəqqi etməyən ölkə qüdrətli bir ölkə olmaq imkanına malik deyil.

Əvvəli-Səh-9

1969-82-ci illərdə Azərbaycanda məktəb-qədr təhsil müəssisələrinin sayı 1600-dən 1875-ə çatmış, 849 ümumtəhsil məktəbi tikilib istifadəyə verilmiş, 6 yeni ali məktəb yaradılmışdı. 1970-80-ci illərdə Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü və qayğısı sayəsində Azərbaycandan kənarda, SSRİ-nin 50-dən artıq böyük şəhərinin 170-dən çox ən məşhur ali məktəbində 15 mindən artıq azərbaycanlı gənc təhsil almış, yüksəkixtisaslı mütəxəssislər kimi hazırlanmışdı. Bu dövrdə Heydər Əliyevin göstərdiyi mühüm xidmətlərdən biri də milli hərbi kadrların yetişdirilməsi olmuşdur. Azərbaycan KP MK 1969-cu il oktyabrın 21-də gənclərin hərbi-vətənpərvərlik hisslərinin yüksəldilməsi, hərbi sahəyə marağının artırılması məsələsini geniş müzakirəyə çıxararaq "Gənc hərbi-vətənpərvərlər məktəbinin yaradılması haqqında" qərar qəbul etmişdi. Ümummilli Lider Azərbaycanda ali hərbi məktəblər üçün müdəvim hazırlayacaq orta ümumtəhsil məktəbinin yaradılması üçün bütün siyasi maneələri dəf edərək 1971-ci il iyul ayının 28-də C.Naxçıvanski adına hərbi məktəbin açılmasına nail olmuşdu. 70-80-ci illərdə SSRİ-nin ali hərbi məktəblərində 2 mindən çox azərbaycanlı zabıt hazırlanmışdı.

Səhiyyə və mədəniyyət sahələrində irəliyə doğru böyük sıcrayış

Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə Azərbaycanda 1155 kitabxana, 1316 klub, 44 muzey, 50 min yerlik 111 kinoteatr istifadəyə verilmişdi. 1980-ci ilin sonunda respublikada ümumi kitab fondu 31,7 milyon nüsxə olan 3858 kütləvi kitabxana (onlardan

zamanda, Vaqifin məqbərəsi Qarabağ səmalarına ucaldı. Bu illərdə Bakıda və başqa şəhərlərdə çoxlu sayda tarix-diyarşünaslıq muzeyləri, Səməd Vurğunun, Cəfər Cabbarlının, Üzeyir Hacıbəyovun, Bülbülün ev muzeyləri yaradıldı.

Məxsusi bir qərarla repressiya qurbanlarının - əvvəl Mikayıl Müşfiq və Hüseyn Cavidin ev muzeyləri yaradıldı. Sonralar Heydər Əliyev bu illəri yada salaraq deyirdi: "...Biz 1973-cü ildə böyük şairimiz İmadəddin Nəsiminin 600 illik yubileyini yüksək səviyyədə qeyd etdik. Adını əbədləşdirməkdən ötrü Bakının mərkəzi küçələrindən birində Nəsiminin heykəlini ucaltdıq, rayonlardan birinə, bir sıra kolxoz və

Milli-tarixi salnamənin başlanğıc nöqtəsi – HEYDƏR ƏLİYEV FAKTORU

3252-i kənd yerlərində idi), 3212 klub və mədəniyyət evi, 2300 kino qurğusu (1611-i kənd yerlərində) var idi.

Ulu Öndər Heydər Əliyev 70-ci illərdə Azərbaycan paytaxtında və digər şəhər və rayonlarda tanınmış mədəniyyət, ədəbiyyat və elm xadimlərinin abidələrinin ucaldırılmasına nail olurdu. Böyük öndərin həmin siyasətinin nəticəsi idi ki, 70-ci illərdə Məşədi Əzizbəyovun, Nəriman Nərimanovun, Qəzənfər Musabəyovun, İmadəddin Nəsiminin, Cəfər Cabbarlının, Hüseyn Cavidin, Mehdi Hüseynzadənin, Səttar Bəhlulzadənin və başqa görkəmli soydaşlarımızın abidəsi qoyulmuşdu. 1976-cı ildə Şuşanın sosial-iqtisadi inkişafı haqqında qərar qəbul edildəndən sonra bu şəhərdə Xan qızı Natəvanın abidəsi ucaldırıldı. Eyni

sovxozlara, institut və məktəblərə, küçələrə onun adını verdik".

Ulu Öndər mədəniyyətin digər sahələri kimi teatra da böyük diqqət və maraq göstərmiş, tez-tez teatr tamaşalarına gedir, incəsənət xadimləri ilə görüşür, dövlət məmurlarının da dövrü olaraq teatra-konsertə getməsinə tələb edirdi. Ölkədə çox yüksək bir mədəni ab-hava yaranmışdı. 1970-1982-ci illərdə Heydər Əliyev Azərbaycan mədəniyyət və elm xadimlərinin 10-dan çox nümayəndəsinə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adının, Mirzə İbrahimov, Süleyman Rəhimov, Süleyman Rüstəm, Rəsul Rza, Fikrət Əmirov, Qara Qarayev, Niyazi, Rəşid Behbudov, Mustafa Topçubaşov, Mikayıl Hüseynov kimi görkəmli Azərbaycan övladları həmin böyük adlara məhz ulu öndər Heydər Əliyevin

sayəsində layiq görüldü. Bütövlükdə mədəniyyət və incəsənətin - kinematoqrafiya, xalçaçılıq, rəngkarlıq, dekorativ-təbiiq sənət, heykəltəraşlığa da ulu öndər Heydər Əliyev ciddi qayğı göstərirdi.

1969-82-ci illərdə bütün digər sahələr kimi Azərbaycan səhiyyəsi də özünün sürətli inkişaf dövrünü yaşamış, Heydər Əliyevin rəhbərliyinin ilk on ili ərzində respublikada 21 min yerlik xəstəxana və poliklinikalar istismara verilmişdi. 1980-ci ildə Azərbaycanda 21 min çarpayısı olan 112 sanatoriya və istirahət ocağı, 20,6 min həkim, 50,9 min orta tibb işçisi var idi. Əhalinin hər 10 min nəfərinə 33,2 həkim, 82,1 orta tibb işçisi düşürdü.

Beləliklə, 1969-cu ildə Ulu Öndər Azərbaycanda öz hakimiyyətinin birinci

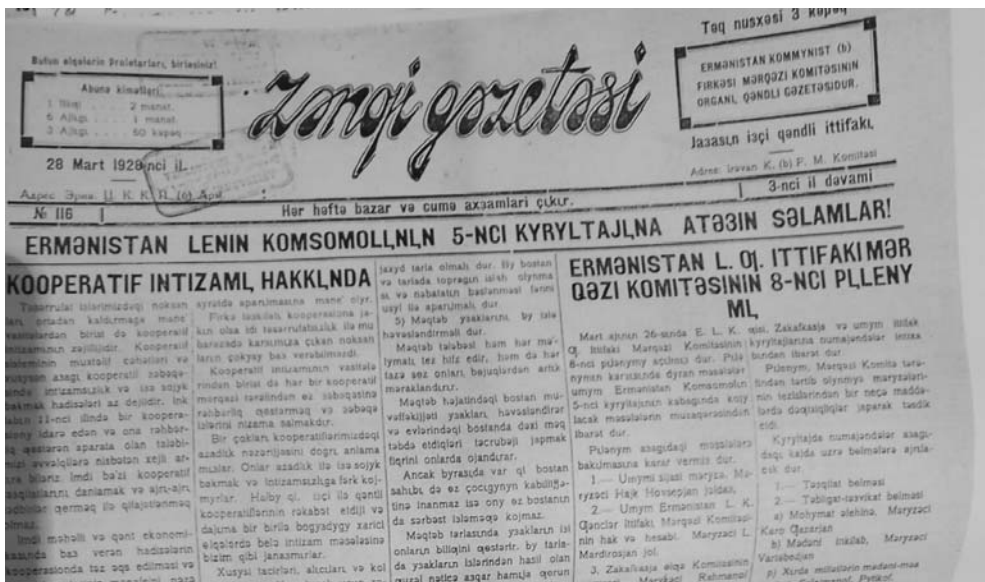
dövrünə başlayarkən keçmiş sovet dövlətinə daxil olan 15 müttəfiq respublika içərisində bütün əsas iqtisadi göstəricilərə görə geridə qalmış, yalnız Türkmənistanı üstələyərək 14-cü yerdə qərarlaşmış bir ittifaq respublikasını öz sələflərindən təhvil almışdı. 1990-cı illərin əvvəllərində SSRİ-nin sürətlə süquta getdiyi bir dövrdə yalnız iki müttəfiq respublikanın müstəqil dövlət kimi özünü doğruldacağı qənaəti formalaşmışdı ki, bunlardan biri də məhz Azərbaycan idi (digəri isə Rusiya idi). Bu baxımdan, Ulu Öndər Heydər Əliyev özü respublikaya rəhbərliyinin birinci dövrünü ən lakonik və yüksək səviyyədə ifadə etmişdir: "Bu gün tam əminliklə söyləmək olar ki, Azərbaycanın dövlət suverenliyi və iqtisadi müstəqilliyi, sistemli şəkildə artan xarici iqtisadi əlaqələri dünya iqtisadiyyatına get-gedə daha dərinlən inteqrasiya olunması hələ 1970-1985-ci illərdə təməli qoyulmuş xalq təsərrüfatı potensialına əsaslanır".

Danılmaz həqiqətdir ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev hələ 1969-1982-ci illərdə rəhbər olduğu dövrlərdə Azərbaycan dövlətçiliyinin gələcək müstəqilliyinin siyasi- iqtisadi əsaslarını yarada bilmişdi. SSRİ-ni lərzəyə salan milli-azadlıq hərəkatının qüdrəti və əzəməti Dahi Şəxsiyyət Heydər Əliyev müdrikliyi və uzaqgörənliyi ilə əsası qoyulmuş milli oyanış, milli dirçəliş, milli özünüdərk prinsipləri ilə üzvü surətdə səsləşirdi.

Bu barədə Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyev bu məqamları belə vurğulayırdı: "... Bütün bunların hamısı o vaxtlar Azərbaycanın gələcəyi üçün yeni-yeni mütəxəssislər hazırlamaq məqsədi daşımışdır. Bu işə biz hələ 1970-ci ildən başlamışdıq. Mən bu gün çox böyük məmuniyyət hissi ilə qeyd edirəm ki, bu, mənim təşəbbüslə olmuşdur. Mən hələ o vaxtdan ölkəmizin gələcəyi barəsində düşünmüşəm, həmin illərdən başlayaraq gələcəyimiz haqqında düşünürdüm. Zaman keçdi, artıq biz XX əsrin son illərini yaşayırdıq. İndi isə Sizinlə görüşərək və bu problemlərlə daim məşğul olaraq Azərbaycanın XXI əsri haqqında düşünürəm..."

Nazim İSMAYILOV,
Yeni Azərbaycan Partiyası
Veteranlar Şurasının üzvü

İrəvanda Azərbaycan mətbuatı tarixindən

I yazı

XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan ictimai-siyasi, ədəbi-bədii fikri, elmi-nəzəri düşüncəsi maarif və mədəniyyəti tarixində yeni bir milli intibaha geniş yol açdı.Yeni dövrün bəxş etdiyi bu imkan saye-

sində Azərbaycan ictimai, ədəbi-mədəni həyatında bir sıra əlamətdar hadisələr baş verdi ki, bunlardan da biri böyük alim, maarifçi Həsən bəy Zərdabinin dörd illik mübarizəsi nəticəsində onun redaktorluğu ilə 1875-ilin iyun ayının 22-də "Əkinçi" qəzetinin ilk nömrəsinin işıq üzü görməsi idi. Milli mətbuatımı-

zın ilk bünövrəsi olan "Əkinçi" qəzetinin mövcudluğu dövründə cəmi 56 nömrəsinin işıq üzü görməsinə baxmayaraq, xalqımızın mədəni, ictimai-siyasi tərəqqisinə, maarifçilik ideyalarının təbliğinə, milli özünüdərkini formalaşmasına böyük təsir göstərmişdir. "Əkinçi"nin uğurlu fəaliyyəti qısa zaman ərzində onun yayılma arealını daha da genişləndirmiş, Azərbaycanın qədim mədəniyyət mərkəzlərindən biri olan İrəvan şəhərinə və azərbaycanlılar yaşayan bir çox bölgələrə də gedib çatmışdır. İrəvanda yaşayıb-yaradan, ədəbi-mədəni həyatın önündə gedən, ədəbi-bədii sözün görkəmli xadimləri Məşədi İsmayıl Hacı Kazımzadə "Bəzmi" (1846-1888), Mirzə Kazım Əsgərzadə Axund Əhmədov "Mütəllə", (1832-1892), Hacı Seyid Rza Əmirzadə "Sabir" (1906), Məhəmmədli bəy Məşədi Əsədulla bəy oğlu Vəliyev (1831-1892) kimi şair və ziyalılar "Əkinçi"nin İrəvan üzrə təmsilçiləri olmaqla yanaşı, həm də müxtəlif janrlarda yazdıqları dəyərli bədii nümunələrini onun səhifələrində çap etdirdilər.

"Əkinçi"nin fəaliyyətinə son qoyulduqdan sonra Tiflisdə meydana çıxan "Kəşkül", "Ziya", "Ziyayi-Qafqaziyyə", "Şərqi-Rus", Bakıda nəşr edilən "İrşad", "Təkamül", "Fiyuzat", "Heyat", "İqbal", "Sovqat", "Şələlə", "Dirilik", "Açıq söz", Şərqi-müxtəlif ölkələrində nəşr edilən "Sürəyya" (Qahirə), "Həblül-mətn" (Kəlkütə), "Tərcüman" (Bağçasaray), "Ənkəbud" (Təbriz), "Suri-İsrafil" (Tehran), "Nəsimi şimal" (Rəştə), "Şeyda", "Əxtər", "Türk yurdu" (Türkiyə), rus dilində çıxan "Zakafkazyə", "Kafkazskaya reç" və başqa mətbuat orqanları da İrəvanda yayılmışdı. İrəvanda Azərbaycan ədəbi-mədəni, ictimai-siyasi mühitinin aparıcı nümayəndələrindən olan Mirzə Əlixan Şəmsül Hükəma "Ləli" (1845-1907) "Şərqi-Rus", Mirabbas Mirbağirov "İrşad", Mirzə Cabbar Əsgərzadə "Molla Nəsrəddin", "Kafkaz", "Məzəli", "Kəlniyyat", "Babayi-Əmir", "Zənbur", Əli Məhzun Rəhimov "Molla Nəsrəddin", Mirzə Nəseh İrəvani "Yeni İrşad", "Tuti", Mirzə Cabbar Məmmədov "Yeni iqdəm" və s. mətbuat orqanlarının İrəvan üzrə ən fəal müxbirləri olmaqla yanaşı, həm də həmin qəzet və jurnalların bölgədə geniş oxucu auditoriyasına çatdırılmasında böyük rol oynamışdılar. İrəvanda Azərbaycan mətbuatının, ictimai-siyasi, bədii fikrinin aparıcı simaları Mirzə Cabbar Əsgərzadə, Mirməhəmməd Mirfətullayev, Əli Məhzun, Axund Məhəmmədbağır Qazızadə, Mirabbas Mirbağirov, Abbas Razi Məmmədzadə, Mirzə Cabbar Məmmədzadə və burada yaşayıb-yaradan, Cənubi Qafqazda ana dilində ilk dərsliklərin müəllifləri olan İrəvan ziyalıları da doğma dilimizdə

qəzet, jurnal yaratmağın vacibliyini dərk edir və bu ideyanı gerçəkləşdirmək üçün ciddi səy göstərirdilər. Bunu həm də mövcud dövrün ədəbi-mədəni, ictimai-siyasi proseslərində baş verən mütləqqi dəyişikliklər də zəruri edirdi.İrəvanda belə bir qəzetin nəşrinə ilk dəfə Mirzə Cabbar Əsgərzadə təşəbbüs edir və uzun illər həyata keçirmək istədiyi bu arzusunu gerçəkləşdirməyə nail olur. 1914-cü ilin fevral ayının 22-də İrəvanın tanınmış ziyalıları Mirzə Cabbar Əsgərzadənin redaktorluğu, Mirfətulla Mirfətullayevin nəşirliyi ilə İrəvanda Azərbaycan dilində ilk mətbuat orqanı olan "Lək-lək"nin birinci nömrəsi işıq üzü görür.

Cəmi beş ay nəşr edilmiş "Lək-lək" məcmuəsi elə həmin ildə 1914-cü ilin iyun ayının 30-da özünün sonuncu 12-ci nömrəsində bir sıra səbəblər üzündən bir daha çıxmıyacağı və gələcəkdə daha mükəmməl, böyük həcmli jurnalla əvəz ediləcəyini elan etməsinə baxmayaraq, jurnal bir daha nəşr edilməmişdir. "Lək-lək" də "Molla Nəsrəddin" kimi səkkiz səhifəlikdir. "Lək-lək"nin cəmi beş ay ərzində işıq üzü görən nömrələrini ardıcıl izlədikdə onun "Molla Nəsrəddin"nin ideya və dəst-xətinə sadıq qaldığı bir daha aydın olur.

"Lək-lək"nin nəşri dayandırıldıqdan sonra şair və publisist Əli Hacı Zeynalabdinzadə Rəhimovun ("Məhzun") müdirliyi, mühərrirliyi və İrəvanın tanınmış maarif fədailərindən olan Həsən Mirzəzadə Əliyevin nəşirliyi ilə 1917-ci yanvar ayının 7-də "Bürhani-həqiqət" adlı yeni bir məcmuə işıq üzü görmüşdür. Bu jurnalın səhifələrində Mirzə Cabbar Məmmədzadə, Mirzə Cabbar Əsgərzadə, Əli Məhzun və başqaları çıxışı etmişlər. Jurnalın səhifələrində osmanlı şairlərindən Tofiq Fikrətin və Təhsin Nahidin əsərlərinə də rast gəlinir. "Lək-lək" kimi "Bürhani-həqiqət"nin də ömrü uzun sürməmişdi. Jurnalda Əli Məhzunun bir neçə satirik şeirləri də özünə yer tapmışdır. "Bürhani-həqiqət"nin səhifələrində dərc olunmuş bu əsərlərdə mövcud dövrün problemlərinə, siyasi, sosial-mədəni hadisələrinə bədii sənət dili ilə münasibət bildirilmişdir. "Lək-lək" kimi "Bürhani-həqiqət"nin də ömrü uzun sürməmişdi. Elə həmin ildə 1917-ci ilin iyun ayının 29-da cəmi 9 nömrəsi işıq üzü görən "Bürhani-həqiqət"nin də fəaliyyəti dayandırıldı.

"Bürhani-həqiqət" məcmuəsinin nəşri dayandıqdan sonra İrəvanda Azərbaycan mətbuatının olması haqqında professor Nazim Axundov "Azərbaycanda dövrü mətbuat (1832-1920)" adlı biblioqrafik məlumat kitabında 1920-ci ildə İrəvanda "Cavanlar şurası" adlı qəzetin azərbaycanlı ziyalıların milli şurası tərəfindən nəşr olunduğunu qeyd edir.

Ardı Səh.12

İrəvanda Azərbaycan mətbuatı tarixindən

Əvvəli-Səh-11

Tədqiqatçı-alim İsrəfil Məmmədov isə İrəvanda "Cavanlar şurası" adlı mətbuat orqanının 1920-ci ildə deyil, 1917-ci ildə işıq üzü gördüyünü bildirir. İsrəfil Məmmədovun "Cavanlar şurası"nın nəşri ilə bağlı verdiyi məlumat daha inandırıcıdır. Çünki 1918-1920-ci illərdə ermənilərin İrəvanda və eyni zamanda azərbaycanlılar yaşayan bölgələrdə soydaşlarımıza qarşı törətdikləri qətləmlər zamanı azərbaycanlı əhalinin bir qismi qətlə yetirilmiş, bir qismi isə qəddarcasına qətlə yetirilməkdən xilas olmaq üçün Azərbaycana və müxtəlif ölkələrə köçməyə məcbur olmuşdular. 1918-1920-ci ildə İrəvanda və eləcə də yerlərdə barmaqla sayıla biləcək qədər adam qalmamışdır. Bu baxımdan 1920-ci ildə İrəvanda "Cavanlar şurası" adlı qəzetin nəşr edilməsi həqiqəti əks etdirmir.

1920-ci il noyabr ayının 29-da Ermənistanda sovet hakimiyyəti quruldu. Hakimiyyət başına kommunist-beynəlmiləli cildinə girmiş daşnaklardan daha məkrli, daha siyasətəbaz adamlar gəldi. Onlar özlərinin anti-türk siyasətini bolşevik maskası altında daha incə üsullarla həyata keçirməyə başladılar. Amma iqtisadi cəhətdən Azərbaycandan tam asılı olduqları üçün öz çirkin məqsədlərini açıq şəkildə həyata keçirə bilmirdilər. Bunu sosial-siyasi həyatın bütün sahələrində görmək olardı.

Bütün respublikalarda olduğu kimi, Ermənistanda da ilk növbədə kommunist-bolşevik mətbuatı yaratmaq məsələsi zəruri idi. Bu səbəbdən də 1921-ci ilin yanvar ayının 7-də İrəvanda Azərbaycan dilində "Kommunist" qəzeti nəşr edilməyə başlandı. "Kommunist" qəzeti 1921-ci ilin yanvar ayının 7-dən fevral ayının 8-nə qədər nəşr olunmuşdur. Qəzetin redaktoru isə Həmid Qənizadə idi. 1921-ci ilin fevral ayının 9-da erməni daşnakları İrəvanda yenidən tüğyan edərək, terror, qətləmlər və total qırğınlar, dağıntılar törəderkən Azərbaycan dilində nəşr olunan "Kommunist" qəzetinin redaksiyasını yandıraraq məhv etmişlər. Bununla da qəzetin fəaliyyəti dayandırılmışdır. "Zəngi" qəzeti nəşr olunmasının iki illiyi münasibəti ilə dərc etdiyi "İki bayram" adlı redaksiya məqaləsində yazır: "İrəvanda həftəlik türkçə "Kommunist" qəzetəsi nəşrinə başlandı. Qəzetə bir neçə ay davam etdikdən sonra bir para səbəblərə görə qapandı və bir neçə ay sonra "Rəncbər" qəzetəsi nəşrinə başlandı. O da bir neçə ay davam etdikdən sonra qapandı". Bununla da azərbaycanlı əhali yenidən anadilli mətbuat orqanından məhrum edilir.

rum edilir.

"Rəncbər" qəzeti 1921-ci ilin iyun ayında nəşr edilmiş, cəmi 73 nömrəsi işıq üzü görmüşdür. 1923-cü ilin ortalarında onun da nəşri müxtəlif bəhanələrlə əvvəlcə əngəllənmiş, sonra isə dayandırılmışdır. Ermənistanın şovinist dairələri İrəvanda yaşayan azərbaycanlıların qəzet nəşr etdirmək iqtidarında olmadıqlarını bəhanə gətirərək, azərbaycanlı oxucuları uzun müddət milli mətbuat orqanından məhrum etdilər. Halbuki, Ümumittifaq Kommunist bolşevik Partiyası Zaqafqaziya Ölkə Komitəsi və onun mərkəzi orqanı olan "Zarya Vostoka" qəzeti göstərirdi ki, "Azərbaycan mətbuatı öz kəmiyyət və keyfiyyətinə görə Zaqafqaziyada birinci yeri tutur". Çünki 1920-ci ildən Bakıda "Bakinskiy raboçiy" (rus dilində), "Kommunist" azərbaycanca, "Kommunist" (ermənicə) nəşr edilirdi. Bu azmış kimi, 1920-ci ildən Şuşada erməni dilində "Qöxnaüakan komunna" (Kəndli komyunnası) qəzeti nəşr edilirdi. Bu iki tutarlı fakta baxmayaraq, yenə Zaqafqaziya ölkə komitəsi İrəvanda və Batumidə Azərbaycan dilində nəşr olunan qəzetlərin nəşrinin dayandırılması haqqında qərar qəbul etmişdi. Uzun onilliklər boyu Zaqafqaziyada mətbuat və kitab nəşrinin erməni memurlarının inhisarında olması mədəniyyətimizə də ağır zərbələr vurmuşdur. Ermənilər azərbaycanlılara qarşı bütün sahələrdə siyasi-mənəvi terroru hər zaman ardıcıl şəkildə davam etdirmişlər. İrəvanda yaşayan azərbaycanlı əhalinin isə qəzet nəşrinə olan tələbatı gündən-günə artırdı. İrəvan ziyalıları mədəni həyatda köklü dirçəlişin həyata keçirilməsi üçün Azərbaycan dilli mətbuatın yaranmasının zərurət olduğunu aydın şəkildə dərk edirdilər.

Azərbaycanlı ziyalıların, xüsusilə Bala Əfəndiyevin, Mustafa Hüseynovun, Mehdi Kazımovun, Əkbər Rizayevin, Mutuza Muradovun milli və siyasi iradəsi, qətiyyəti, uzun müddətli gərgin mübarizəsi sayəsində Ermənistan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi tərəfindən 1924-cü ilin noyabr ayında qəzetin "Zəngi" adı ilə nəşr olunmasına icazə verilir. Zəngi qəzeti bu barədə yazır: "Ermənistanda şura hökuməti qurulduğu zamanlarda İrəvanda "Kommunist", bilaxirə "Rəncbər" adında qəzetlər çıxmıqda idi. Fəqət qəzetlərin davam etdirilməsi üçün ən ziyadə maddi cəhətin olmaması ikinci məsələyə də mane olurdu. Cümhuriyyətimizin təsərrüfatı artmış və bu yolda qazandığımız müvəffəqiyyət Ermənistanda yenidən bir türk qəzetinin çıxmasını meydana atmışdır. Buna görə də Ermənistan K (b) P MK əfkarı nəşiri

olmaq üzrə "Zəngi" adında qəzeti nəşrə başlamışdır. Qəzetin fikri və məqsədi yalnız şura türk kəndlərini xəbərdar etmək və qəzalarda olan türklərin yaşamasına yardım etməkdir". Araşdırmalar nəticəsində məlum olur ki, bu qəzetin də nəşrinə 1922-ci illərdə Ermənistanın Xalq Maarif Komissarı, 1924-cü ildən isə EK (b) P MK-nın katibi olmuş Aşot Ohanesyan mane olmuş. Amma "Zəngi" qəzeti bu haqda yazı bilmirdi. "Zəngi"nin xəlifəsi olan "Qızıl şəfəq" qəzeti bu barədə yazır: "ÜİK (b) P Zaqafqaziya Ölkə Komitəsi millətçi Konturrevolusioner Aşot Ohanesyanın millətçi fikrini rədd edərək, 1924-cü ildə "Zəngi" qəzeti nəşr etməyi qərara aldı".

"Zəngi" qəzetinin icazə verilməsinə baxmayaraq, onun işıq üzü görməsi heç də asan olmamışdır. Qəzetin nəşrini təmin etmək üçün mətbəə, şrift, bir sıra texniki avadanlıqların əldə olunması, işçi qüvvəsinin toplanması, məqalə yazmaq və s. bu kimi meydana gələn problemlərin həll edilməsi üçün təxirəsalınmaz ən vacib məsələlərdən idi. Mətbəədə texniki və mütəxəsis çatışmazlığına baxmayaraq, "Zəngi" qəzetinin birinci nömrəsi nəzərdə tutulduğu vaxtda, Bala Əfəndiyevin redaktorluğu ilə 29 noyabr 1924-cü ildə iki səhifədən ibarət ilk sayı işıq üzü görür. Qəzetin ilk və sonrakı bir neçə nömrəsi Bala Əfəndiyevin, Mustafa Hüseynovun, Əkbər Rizayevin, Murtuza Muradovun böyük səyi və əzmkarlığı ilə araya-ərsəyə gəlmişdir. Onlar bütün qüvvə və bacarıqlarını "Zəngi" qəzetinin vaxtılı-vaxtında, yüksək keyfiyyətlə çıxmasına sərf edirdilər.

"Zəngi" qəzetinin ilk nömrəsinin işıq üzü görməsi münasibəti ilə Azərbaycan Xalq Komissarlar Sovetinin sədri Qəzənfər Musabəyov, Naxçıvan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin sədri Qafar Babayev, Zaqafqaziya Kommunist Universitetində təhsil alan irəvanlı tələbə, sonralar "Sovet Ermənistanı" qəzetinin baş redaktoru olmuş Rza Vəlibəyov və başqaları "Zəngi" qəzetinə təbrik məktubları göndərmişdi. Naxçıvan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin sədri Qafar Babayevin təbrikinə deyilirdi: "Naxçıvan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsi minlərcə şərqin qapısında yaşayan zəhmətkeş kütlələrin adından "Zəngi" qəzetinin birinci nömrəsinin işıq üzü görməsi münasibətilə səmimi qəlbədən təbrik edir, türk zəhmətkeşləri atasında maarif və mədəniyyətin təbliğində böyük rol oynayacağına əminlik".

İlk növbədə qəzetçilik ənənəsini formalaşdırmaq, yüksək keyfiyyətli qəzet nəşr etmək, onun yayılma arealını genişləndirmək, oxucu kütləsi ilə təmasını gücləndirmək redaksiya heyətinin qarşısında duran ən vacib məsələ idi. Qəzet nəşr olunduğu ilk günlərdən azərbaycanlı oxucularda böyük maraq doğurduğundan "Zəngi"nin ətrafına xeyli sayda müxbirlər, yaradıcı ziyalılar toplaşmağa başlayır. Mövcud dövrün bir sıra ziddiyyətləri ilə dolu olan həmin illərdə müxbirlik etməyin olduqca çətin və məsuliyyətli bir iş olmasına baxmayaraq, qısa zaman ərzində Əli Şabanov, Hüseyn Münşiyev, Kərim Əhmədov, Qulam Fəhrədov, Məcid Sultanov, Mehdi Kazımov, Lütfullah Muğanlinski, Qəşəm Şahbazov, Əsgər Əsgərzadə, Məhəmməd Məhəmmədov və

başqa ziyalılar qəzetin işində fəal iştirak edərək, onun ən aktiv müxbirlərinə çevrilmişdilər.

Qəzetin keyfiyyətli və qüsursuz, sanballı nəşri üçün təcrübəli mütəxəsis kadrlara isə böyük ehtiyac olduğundan Bala Əfəndiyevin, Mustafa Hüseynovun şəxsi təşəbbüsü və yardımı sayəsində redaksiyanın əməkdaşları peşə ixtisasını artırmaq məqsədilə Moskva, Leningrad, Xarkov, Rostov və başqa şəhərlərdə nəşr olunan "Pravda", "İzvestiya" kimi qəzetlərin redaksiyalarında iş təcrübəsi keçməyə göndərilirdilər.

Bütün bunlara baxmayaraq, "Zəngi" qəzeti erməni şovinist dairələri tərəfindən məqsədli şəkildə yaradılan problemlərlə üzləşməli olurdu. Qəzetin redaksiyasının binası olmadığından ilk vaxtlar EK (b) P MK-nın nəzdində yaradılmış "Azsaylı xalqlar şöbəsi"nin idarəsində darısqal bir otaqda yerləşirdi. Redaksiyanın daimi binası olmadığı üçün ünvanlar tez-tez dəyişir, kağız problemi ortaya çıxır, həm də onun abunəçi məsləsi çox vaxt problemə çevrilirdi. "Zəngi" qəzetinin bütün bölgələrdə Ağbada, Basarkeçərdə, Zəngibasarda, Üçmüəzzində, Vedibasarda, Qaraqoyunluda və digər bölgələrdə müxbir məntəqələri fəaliyyət göstərirdi. Bölgələrdə mətbuat yayımı şöbələrinə isə əsasən ermənilərdən təyin edilməsi, qəzetin abunəçilərinə vaxtılı-vaxtında çatdırılmaması azərbaycanlı oxucular və abunəçilər arasında ciddi narazılığa və onların haqlı iradlarına səbəb olurdu. Burada erməni şovinist dairələrinin əsas məkrli məqsədlərindən biri azərbaycanlı oxucunu anadilli mətbuatla canlı təmasdan məhrum etmək idi. Yaradılan bu maneələrə, əngəllərə baxmayaraq, azərbaycanlı oxucular kütləvi şəkildə qəzetə abunə yazılmalarını davam etdirirdilər. Bu isə qəzetin daha məzmunlu və oxunaqlı çıxması üçün onun fədakar kollektivini daha da ruhlandırır-dı. Redaktordan tutmuş müəttibə kimi hamı fədakarlıqla çalışır, əlindən gələni edirdilər ki, qəzet müntəzəm nəşr olsun. Bunun üçün redaksiya heyəti Bakı, Naxçıvan, Şəki və başqa şəhərlərdən də abunəçilər cəlb edirdi. "Zəngi" qəzeti "Həlli çatmış məsələ" rubrikası adı altında "Şərq qapısı" (Naxçıvan), "Şəki fəhləsi" (Şəki) qəzetlərinin işi haqqında və onları məqalələrinə təkrar verirdi. Hər üç qəzet "Gənclər səhifəsi" açaraq bir-biri ilə əlaqə yaradırdılar. Bu ənənəni sonrakı illərdə də qəzetlər davam etdirdi. "Zəngi" qəzeti Bakıda "Kommunist", "Yeni yol", Türkiyədə "Cumhuriyyət", "Hakimiyyət milliyə", Rusiyada "Pravda", Tiflisdə "Zarya vostoka" və başqa şəhərlərdə nəşr edilən müxtəlif qəzetlərdəki aktual məqalələri çap etməklə İrəvan ziyalılarını elm, maarif, mədəniyyət sahəsində, o cümlədən dünyada və müxtəlif ölkələrdə gedən proseslərlə tanış edirdi.

"Zəngi" qəzeti Azərbaycanla əlaqələrə çox böyük önəm verirdi. Qəzet ilk növbədə Naxçıvanda özünə geniş və daimi oxucu auditoriyası tapmışdı. Bakıda Məhəmməd Zəki, Naxçıvanda Qulam Səfərov, Şərrudə İbrahim Qazıbəyov, Məhəmməd Abbas Əliyev, Ordubadda Səfa Əylisli, Gəncədə isə Məhərrəm Əliyev qəzetin ən fəal təmsilçiləri idilər. Gəncədə Səməd Vurğun, Cəfər Xəndan da qəzetin abunəçisi olmaqla yanaşı, həm onun yayılmasında da yaxından iştirak edirdilər.

Hikmət Babaoğlu,
siyasi elmlər doktoru, professor

Cəlal Allahverdiyev,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru,
dosent

Tehrannın yuyulmamış qaşığı prinsipi

Yaxud, səfir Zohuri birdən-birə neçə ölkəyə qarşı diş qıcıdır?

Belə görünür ki, Tehran Cənubi Qafqaz regionunda vəziyyəti gərgin saxlamaqda israrlı görünür və zaman-zaman özünə yumşaq desək, geosiyasi rəqib elan etdiyi tərəflərə qarşı aşkar həyasızlıq nümayiş etdirir. Üstəlik, siyasi molla rejimi müsəlman və şiə Azərbaycan qarşısında öz keçmiş riyakarlıq əməllərinə görə də cavab vermir. Misal üçün, Azərbaycan torpaqlarının işğal və talan olunmasına görə Ermənistan verdiyi dəstəyi, 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsində Azərbaycanın ərazisinə müdaxilə edərək hərbcilərimizin irəliləməsinə qarşı törətdiyi maneəçiliyinə, o cümlədən, Tehrandakı səfirliyimizdə törətdiyi terror əməlinə görə hələ də susur.

Bu da azmış kimi, ötən müddət ərzində “dostluqdan”, “mehriban qonşuluqdan” dəm vurmaqla, əslində, öz riyakar simasını daha da aşkara çıxarır. Məsələn, Tehrandakı

Sadəcə, Zohuri unudub ki, 10 noyabr 2020-ci ildə Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan arasında imzalanmış üçtərəfli Bəyanata əsasən, regionda olan bütün iqtisadi-nəqliyyat

səfiri Abbas Bədəşxan Zohurinin İran-Ermənistan münasibətləri ilə bağlı keçirdiyi konfransdakı tənqidçi bəyanatları da bu sıradandır. Ancaq həmin tənqidçi fikirlərin yalnız Azərbaycana qarşı deyil, həm də digər ölkələrə də qarşı səslənməsi diqqət çəkib. Zohuri açıq şəkildə və Azərbaycana, Türkiyəyə, Rusiyaya qarşı təhdidlə bəyan edib ki, Tehran və İrəvan hansısa dəhlizin yaradılmasına imkan verməyəcəkmişlər...

Klerikal rejimin molla-diplomatının sərsəmləməsi nəyə işarədir?

Gəlin, elə də uzağa getməyərək, molla rejiminə məxsus səfirin fikirlərinə daha dəqiq diqqət yetirək. SİTAT: “İran və Ermənistan qonşu olublar və qonşu kimi də qalacaqlar. Əlbəttə, müəyyən gedişləri görmək mümkündür, onlar hansısa dəhlizdən danışırlar. Amma İran və Ermənistan belə bir dəhlizin yaradılmasına imkan verməyəcək. Bununla yanaşı, biz kiminsə dəhlizlə bağlı ideya ilə çıxış edəcəyini gözləməməliyik ki, sonra da hər hansı mövqe nümayiş etdirək. Biz buna yol verməməliyik. Hər iki ölkə qarşıda hansı addımların atılacağı ilə bağlı aydınlaşdırmalar aparmalı və təşəbbüs göstərməlidir”.

Buradan da kifayət qədər aydın görünür ki, klerikal rejimin diplomat-mollası Zəngəzur dəhlizinin adını açıq şəkildə ifadə etməsə də, realıqda məhz bu dəhliz barəsində sərsəmləyir. Məhz həmin dəhliz barəsində ki, Birinci Qarabağ müharibəsindən əvvəl, yeni erməni işğalından öncə Naxçıvanı Azərbaycanın material hissəsi ilə birləşdirirdi!

Tehran Rusiyaya da meydan oxuyur?

di-nəqliyyat rabitələri və kommunikasiyaları blokadadan çıxarılır. Və ən əsası, burada öz kapitulyasiyasına imza atan Ermənistanın mövcud rəhbərliyinin də imzası dayanmaqdadır. Üstəlik, Naxçıvanı Azərbaycanın Qərbi rayonları ilə birləşdirəcək dəhlizə nəzarət və təhlükəsizlik məsələsinə, məhz Rusiya Federasiyasının Federal Təhlükəsizlik Xidmətinə məxsus Sərhəd xidməti etməlidir. Bu gün isə Tehran rejiminin İrəvandakı səfiri molla başbilenlərinin siyasi maraqlarından çıxış etməsi ilə və özünü ortaya ataraq açıq şəkildə Rusiyaya da meydan oxumağa başlayıb. Yeni üç ölkə öz arasında razılığa gəlib və Tehran yuyulmamış qaşığı kimi özünü ortaya atıb. Yeri gəlmişkən, xarici işlər naziri Abdullahiyanın, ardınca isə prezident Rəisinin ötən il Moskvaya səfər etmələri də nəticəsiz qaldı və Tehran da bunu yaxşı bilir!

Əslində bu da bizim üçün yenilik deyil. Azərbaycan öz torpaqlarını erməni işğalından azad etdikdən sonra məhz Tehran rejimi öz yerində qırılırdı, yanib-yaxılırdı – o daha Qarabağdan narkotrafik kimi istifadə edə bilməyəcəkdi, işğaldakı torpaqlarda narkotika planstasiyaları əkmək şansı ilə əldən çıxmışdı. İndi isə Zəngəzur dəhlizi planının realizəsi kənarları qığırdaqlı sümük kimi ilişib-qalıb mollaların boğazlarında!

Lakin nə ucuz hərbi təlimləri, nə də digər addımları Bakını öz yolundan döndərməyə imkan vermədi. Əksinə, hərbi təlimlərə

Azerconnect şirkətindən Türkiyəyə 5 milyon TL dəstək

Azerconnect şirkəti Türkiyədə zəlzələdən zərər çəkmiş şəxslərə dəstək məqsədilə 5 milyon türk lirası yardım edib. Dəstək Türkiyənin Daxili İşlər Nazirliyinin Təbii Fəlakət və Fövqəladə Hallar Agentliyinə (AFAD) edilib. Bu dəhşətli zəlzələdə həyatını itirənlərə rəhmət, yaxınlarına başsağlığı, xəsarət alanlara isə şəfa diləyirik. Türkiyənin bu faciənin fəsadlarını ən qısa zamanda aradan qaldırılacağına inanırıq!

Azerconnect ölkənin dinamik şəkildə inkişaf edən İKT və yüksək texnologiyalar sahələrində müxtəlif xidmətlər təqdim edən ilk B2B (Business to Business - Biznesdən biznesə) şirkətidir. Azerconnect NEQSOL Holding beynəlxalq şirkətlər qrupunun tərkibinə daxildir.

gerçek hərbi təlimlərlə cavab verildi – Azərbaycan və Türkiyənin hərbi müttefiq olaraq iri miqyaslı təlimləri də buna bir sübutdur. Ən

azından, bu təlimlər mollaların başlarından çıxarmadıqları təli, həm layiq olmadıqları əmmamələrindəki istiliyi soyutmuş oldu. Bütün bunlar barədə çox deyildi və çox yazıldı.

Məhz İrəvan Tehrannın dəstəyinə arxalanaraq ümid edir ki...

Qaldı ki Tehrannın İrəvandakı səfirinə, onun “islam respublikası” tərəfindən mütəmadi olaraq, üstəlik, uzun illərdir ki, Ermənistanla İran arasındakı sərhədlərin dəyişilməsinə imkanın verilməyəcəyi barədə fikirlər səsləndirilir. Baxmayaraq ki, Azərbaycan rəsmi qaydada və dəfələrlə bəyan edib ki, Zəngəzur dəhlizi məsələsində Ermənistanın ərazilərinə qarşı iddia qaldırmır və mövcud nəqliyyat arteriyası Tehrana qarşı yönəldilməyib - əksinə, regionun bütün ölkələrinin səmərəsinə hesablanıb. Lakin erməni-fars tandemi hələ də bu məsələnin üzərində fokuslanıb.

Məhz İrəvan Tehrannın dəstəyinə arxalanaraq ümid edir ki, üçtərəfli bəyanatın bəzi müddəaları, xüsusilə, regional nəqliyyat kommunikasiyalarının blokadadan çıxarılması tələbində dəyişikliklər ediləcək. Yeni İrəvan Bakı ilə Moskvaya qarşısında üzərinə götürdüyü öhdəlikdən yaxasını qurtara biləcək. Amma İrəvan unudur ki, o çox təhlükəli oyuna gedir, odla oynayır və bu od onun bütövlükdə regional var-

lığını külə çevirə bilər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev öz qəti sözünü deyib!

Bu yerdə isə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin fikirlərini xatırlamaq lazımdır: “Zəngəzur dəhlizi mütləq açılacaq, Ermənistan bunu istəsə də, istəməsə də. Biz Azərbaycanın əsas hissəsinin onun ayrılmaz parçası olan Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə əlaqəsinə nail olacağıq”.

Yeni Zəngəzur dəhlizinin blokdada qalması yönündə edilən bütün cəhdlər bilavasitə uğursuzluğa düşər olacaq. Çünki dəhlizin açılmasını “İran” adlı qondarma “islam respublikasından” fərqli olaraq bir çox ölkələr istəyirlər – Azərbaycan, Türkiyə, Rusiya, Avropa və Mərkəzi Asiya. Onların hər biri ciddi şəkildə bu layihəyə tərəf istiqamət alıblar. Bu baxımdan, Tehrandakı İrəvanın baş-başa verməklə ağız büzmələrinə heç bir tərəf ciddi yanaşmayacaq. Çünki regional çağırışlar və dəyişikliklər artıq baş tutub.

Rövşən RƏSULOĞ

ELAN

Bank “BTB” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Səhmdarlarının növbədənənar ümumi yığıncağı 13.03.2023-cü il tarixində saat 11:00-da Bankın Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Yusif Səfərov, 27 ünvanında yerləşən Baş ofisində keçiriləcəkdir. Səhmdarlar yığıncağın gündəliyi ilə Bankın Baş ofisində tanış ola bilərlər.

“Ermənistan hakimiyyətinin avantüraya gedəcəyini istisna etmək olmaz”

“Ermənistanın keçmiş Baş naziri Qrant Baqratyan Zəngəzur dəhlizi haqda danışarkən ciddi narahatlıq keçirdiyini gizlədə bilməyib, Qafan və Cermukda yaşayan ermənilərin evlərini satdığını deyib. “Bu, o deməkdir ki, Zəngəzurdə bir nəfər də olsun erməni qalmayacaq”. “Qafan və Çermuxun boşaldılması” iddiasının arxasındakı gerçək nədir? Qrant Baqratyan 10 noyabr 2020-ci il razılaşmasında nəzərdə tutulan kommunikasiyaların açılmasının tərəfdarı kimi çıxış edir. Digər ermənilər kimi o da “Zəngəzur dəhlizi” anlayışını qəbul etmək istəmir”.

Bunu “Ses” qəzetinə açıqlamasında ANAP-ın sədri Abutalıb Səmədov bildirib.

Onun sözlərinə görə, kommunikasiyaların açılması Ermənistan hər il 60 milyon dollara qədər gəlir gətirə bilər: “Bu gəlirin gəlməsi üçün 45-46 km-lik demiryolu xətti çəkilməli və avtomobil yolu bərpa edilməlidir. Bunun üçün təqribən 3 il vaxt və 200 milyon dollardan artıq vəsait tələb olunur. Təəssüf ki, Ermənistan ötən iki il 3 ay ərzində bu istiqamətdə heç bir real iş görməyib və davranışından belə bir istəkdə olduğu hiss olunmur. “Zəngəzur dəhlizi”nin açılması ermənilərə milyonlarla gəlir gətirəcəksə və bölgənin yüksək sürətlə inkişafına yardım göstərəcəksə nədən orda yaşayan əhali evlərini satıb köçməyə çalışır? Bunun kökündə ilk növbədə Ermənistan hakimiyyətinin apardığı yanlış təbliğat dayanır. N.Paşinyan və komandası orda yaşayan əhalini inandırmağa çalışır ki, Azərbaycan “Zəngəzur dəhlizi”ni açmaq üçün hər an müharibəyə başlaya bilər. Keçmiş Baş

nazir Q.Baqratyan da öz müsahibəsində belə bir iddianı ortaya atır və əminliklə “Azərbaycan sözsüz ki, Naxçıvana koridoru açacaq” deyir. Baxmayaraq ki, 10 noyabr razılaşmasına görə koridoru Azər-

tinin intiharı anlamına gəlsə də, Ermənistan hakimiyyətinin belə bir avantüraya gedəcəyini qətiyyənlə istisna etmək olmaz: “Biz ermənilərin son illər daha ağılsız addımlarının, tərribatlarının şahidi olmuşuq. Onlar hələ də iddia edirlər ki, ikinci Qarabağ müharibəsində rəsmi rəqəmlərə görə 10 mindən çox fərarisi olan “basılmaz” erməni ordusunu Azərbaycan-Türkiyə birleşmiş hərbi qüvvələri məğlub edib. İndi Türkiyədə baş verən zəlzələ hamının başını qatıb, digər tərəfdən qarşı-

dan seçkilər gəlir və Rəcəb Tayyib Ərdoğanın qalib gəlmək şansı o qədər də yüksək deyil. Bir sözlə, ermənilər düşüncələr ki, müharibəyə başlayıb revanşa nail olmaq üçün “münbit şərait” mövcuddur və bu imkandan mütləq istifadə etmək lazımdır. Görünür, ötən ilin sentyabrında aldıkları “dər” ağıllarını başlarına gətirməyib və daha ciddi “təlimə” ehtiyacları var. Azərbaycan heç vaxt müharibəyə can atmırsa da, erməniləri normal qonşulara çevirmək istəyindən də heç vaxt imtina etməyib (bunun üçün növbəti dəfə “dəmir yumruq”dan istifadə etmək məcburiyyətində qalsa da) və bundan sonra da Cənubi Qafqazda davamlı sülhün yaranması üçün əlindən gələni etmək və bu məqsədlə bütün “zəruri üsullardan” yararlanmaq əzmindədir”.

Gülyana

“Rəcəbdə” atılan daşın sirri

RÖVSƏN
rovsen.rasulov@mail.ru

Qardaş ölkədə baş vermiş dəhşətli fəlakət davam edir. Saatlar ötdükcə ümidlər azalır, ümidlər azaldıqca yaralar dərinləşir. Amma Uca Rəbbimizin yaratdığı bu dünyamızı “OL” deməklə ərsəyə gətirməsinə bənzər möcüzələr də bəşər övladını heyretə gətirir. Fevralın 6-na keçən məşum gecədə yaşanan zəlzələdən bu günün özündə də sağ-salamat çıxanlar var və bu realıq həm də insanın həyata nə qədər bağlı olduğunu göstərən ayrıca bir sücaətdir. Bir də ki, dünyanın dörd bir yanından Türkiyəyə axışan və müxtəlif millətlərə bölünən xilasedicilər artıq fəlakət yerində bir cəmə oaraq formalaşıblar. Təkcə salamat qalmış insanları beton dağıntılarının altından çıxarkən necə uşaq kimi höknürmələrinə baxmaq kifayət edər ki, orada yaşanan insanlıq dramından dəhşətli dərəcədə təsirlənəsən... Epizodlar çoxdur və günlər, saatlar, saniyələr geridə qaldıqca təəssüf ki, həmin epizodların da sayı azalmaqdadır.

Fəqət, bu gün dünyaya zəlzələ fəlakəti kimi təqdim olunan bu olayın haqqında daha hansı mülahizələr sürülmür? Daha hansı iddialar səslənmir və daha hansı proqnozlar irəli sürülmür ki...? Bəli, heç də yanımadınız, söhbət həm də bu gün, hətta dünyanın ən aparıcı media qurumlarında haqqında bəhs edilən süni zəlzələ motivindən gedir. Ola bilməzi? Bəli, ola bilər, çünki hələ soyuq müharibə dövründə bir-birinə qənim kəsilmiş iki hegemon ölkənin - SSRİ-nin və ABŞ-ın sınaqdan keçirdikləri tektonik silahları olub. Yeni fakt var ki, süni zəlzələnin törədilməsi iddiası da haradasa, necəsə və hansı əsasla bilər. Və bunu da hələlik qoyuruq bir kənara. Sadəcə, Türkiyənin yer üzünün seysmik zonasında yerləşməsi faktı tektonik silahdan istifadə iddialarını sual altında qoyur. Amma digər tərəfdən, daha bir ehtimal növbəti sualları yaradır:

Türkiyə regionda və dünyada öz sözünü deyən bir dövlətə çevrilib, ona qarşı çıxanlara layiqli cavabını verib, əsla geri çəkilməyib, bütün mühüm sahələr üzrə inkişaf, tərəqqi yolunu tutub və son 20 ildə bu aliliyə yüksələn dövlətin başında dayanan yeganə şəxs Rəcəb Tayyib Ərdoğan olub. Özünün liderlik keyfiyyətləri və potensialı ilə yalnız ölkəsinde deyil, dünyada ayrıca yerə sahib olan Ərdoğan reallığı isə əlbəttə ki, bir vaxtlar Türkiyəni istedikləri kimi istifadə edən Qərb dairələrinin, o cümlədən həmin dairələri əllərində saxlayan yeraltı dünya idarəçilərinin ciddi şəkildə narahat edirdi. Ankaranı gah bu, gah da digər ölkələrlə üz-üzə qoymaqla təzyiqlər göstərən həmin dairələrin iti dişləri isə TÜRKİYƏ CÜMHURİYYƏTİNƏ batmırdı və bata da bilməzdi. Mavi Marmaradan başlayaraq Aralıq dənizi böhranına, eyni zamanda digər siyasi burulğamlara doğru sıxışdırılmağa cəhd edilən Ərdoğan iqtidarı bütün çətinliklərə rəğmən sinə gərdi və nəticədə Ərdoğan Türkiyəsi özünün ən mükməml pikinə qədər yüksəlməyi bacardı. Artıq bütün dünyada Rəcəb Tayyib Ərdoğan deyilərkən təsəvvürlərdə Böyük Lider faktoru canlanır və bu canlanmadan qorxan, hürkən, quyruları qısılanlar da kifayət qədər idi. Rəcəb Tayyib Ərdoğan...

Nədənə məni düşündürən, beynimin dərinliklərinə də ha bir məsələ elə sayın Ərdoğanın ismi ilə bağlayır. Axı zəlzələ fəlakətinin baş verdiyi ay da İslam təqviminə görə Rəcəb ayına təsadüf edir (???!!-R.R.) Heç özümün düşüncəmi qoyuram bir kənara, sizcə, bu qədər bənzərlik, bu qədər təsadüf ola bilərdimi...?! Özü də Ərdoğanın İslama, onun dəyərlərinə, ümumiyyətlə, Məhəmməd ümmətinə, sünnəsinə nə qədər bağlı biri olduğunu da bu məqamda unutmamalıyıq. Bu, həmin Rəcəb Tayyib Ərdoğandır ki, İslama məxsus özəl günlərdə Qurani Kərimi əzbərdən oxuyur. O, Rəbbin insanlara göndərdiyi sözləri oxuduqca narahat olan dairələr də necə dəyərlər, cıncayırdılar. Çünki o avazdan yeni və böyük Turanın da səsi gəlir. Ona görə də elə özlərinin yaratdıqları terror şəbəkələrinin vasitəsi ilə meşə yağınlınının törədilməsinin ardınca isteklərinə nail ola bilməyənlərin bu dəfə Rəcəb ayında kirli planlarını icra etmələri ehtimalı, əslində, düşündürməyə başlayıb. İlk ağıla gələn də, ilk düşündürən də gəlir-çıxır tektonik silah məsələsinə.

Amma ən yaxşısını da əlbəttə ki, Allah bilir. Və dünyamızı tənzimləyən Rəbbimiz gec, ya da tez hər şeyi açığa çıxaraçaq.

Sonda isə Rəcəb Tayyib Ərdoğanın fəlakətdən sonra zərərddiləri ziyarət etdiyi zaman indi zamanı deyil, gün gələcək kitab açılacaq sətirləti da, əslində, çox şeylərdən xəbər verir. “Rəcəbdə” Türkiyəyə atılan daşın haradan gəldiyi də müəyyənləşəcək. Ən əsası isə, Türkiyə ayaqdadır, türk xalqı ayaqdadır və onun yanında Azərbaycan kimi qardaşı, sirdaşı dayanıb!

"Nar" 4G şəbəkəsi Naxçıvanda!

"Nar" 9 fevral 2023-cü il tarixindən etibarən Naxçıvan Muxtar Respublikasında 4G şəbəkəsini abunəçilərinin istifadəsinə verib. Artıq Naxçıvanda yaşayan "Nar" abunəçiləri yüksək sürətli və dayanıqlı mobil internetdən yararlanmağa biləcəklər.

"Müştəri məmnuniyyəti hər zaman işimizin təməlinə dayanır. Bu mənada, yüksək keyfiyyətli mobil rabitə xidmətlərinin yalnız paytaxt Bakıda deyil, eləcə də bölgələrdə təqdim edilməsi "Nar" üçün xüsusi önəm daşıyır. ", - deyər "Nar"-ın Baş İcraçı direktoru Qunnar Panke bildirib. Hal-hazırda "Nar" 4G şəbəkəsi havalıma-nı ərazisi də daxil olmaqla, Naxçıvan şəhərini, o cümlədən Şahbuz rayonunda yerləşən Ağbulaq istirahət mərkəzini əhatə edir. Mobil operator bu ilin

sonunadək Muxtar Respublika ərazisində 4G baza stansiyalarının sayını iki dəfə artırmağı

planlaşdırır. Qeyd edək ki, ölkə üzrə "Nar" şəbəkəsi ərazinin 98,1%-ni, əhalinin isə 99,8%-ni əhatə edir.

"Nar" hal-hazırda 2,2 milyon abunəçiyə yüksək keyfiyyətli rabitə xidmətləri göstərməkdədir. "Nar" son 3 ildə Müştəri Loyallığı İndeksində görə ölkədə lider mobil operatorudur. Mobil operator müştəriyönümlülük strategiyasına sadıq qalaraq sərfəli qiymət qarşılığında üstün xidmət təqdim edir.

Скорость 4G уже в Нахчыване!

nar

Bakcell Türkiyəyə xüsusi telekommunikasiya avadanlıqları göndərdi

BAKCELL-DƏN
TÜRKİYƏYƏ DƏSTƏK!

★ bakcell

Bakcell şirkəti Türkiyədə baş vermiş zəlzələdən əziyyət çəkənlərin və orada çalışan insanların yaxınları və müvafiq qurumlarla əlaqə saxlaya bilməsini təmin etmək üçün Türkiyəyə xüsusi telekommunikasiya avadanlıqları yollayıb.

Təbii fəlakətin baş verdiyi müxtəlif bölgələrdə "Bakcell"indəstəyilə ümumi dəyəri 500 min manata yaxın olan 13 xüsusi telekommunikasiya avadanlığı quraşdırılacaq. Qeyd edək ki, "Bakcell" şirkəti "NEQSOL Holding"-in tərkibinə daxildir.

Təbii fəlakətlər içərisində ən qorxulardan biri də zəlzələdir. Ən təhlükəli məqam isə zəlzələni əvvəldən proqnozlaşdırmaq demək olar ki, mümkün deyil. Hələ ki, elm və texnologiya o səviyyəyə çatı bilməyib. Ən yaxşı halda, bir neçə dəqiqə əvvəl bilmək mümkündür. Bəzi ölkələrdə, məsələn, seysmik aktivliyin yüksək olduğu və tez-tez güclü zəlzələlərin baş verdiyi Yaponiyada zəlzələ ocaqlarında aktivliyi ölçən həssas detektorlar quraşdırılıb və cəmi bir neçə dəqiqə əvvəl zəlzələ baş verəcəyini bilmək olur. Bu sistem mobil operatorlara integrasiya olunub və dərhal bütün mobil telefonlara zəlzələ xəbərcanı göndərilir və insanlar bir neçə dəqiqə ərzində təhlükəsiz yerə çəkirlər. Üstəlik, Yaponiyada binalar xüsusi texnologiya ilə tikilir və 8-9 ballıq zəlzələlərə də davam gətirə bilirlər. Buna görə də zəlzələ vaxtı bu ölkədə dağıntı və insan itkiləri minimum olur.

2021 - ci ildə Azərbaycan və ona bitişik ərazilərdə hiss olunan zəlzələlərin episentrlər xəritəsi (17)

Bir neçə gün əvvəl Türkiyədə baş verən 7,6 və 7,7 bal gücündə zəlzələlər ölkənin cənub şərqində yerləşən 10 vilayəti darmadağın etdi. Yüzlərlə kənd, şəhər, minlərlə bina yerlə yeksan oldu. Bu günə olan məlumata görə, ölənlərin sayı 20 minə, yaralıların sayı isə 70 minə çatır. 200 minə yaxın insanın dağıntılar altında olduğu ehtimal edilir. Zəlzələ dalğası Suriyanın şimal-qərb bölgələrini də vurdu və orada da ciddi dağıntılar törətdi, minlərlə insan öldü, on minlərlə yaralı var. Rəqəmlər artmaqda davam edir. Hazırda hər iki ölkədə humanitar fəlakət yaşanır. Dünya ölkələri yardım göndərirlər, lakin fəlakətin nəticələrini aradan qaldırmaq üçün çox uzun illər lazım gələcək. Suriyada humanitar fəlakət daha dəhşətlidir. Bu ölkəyə kifayət qədər yardım göndərilir və əhali aclıq və xəsarətlərlə üz-üzə qalıb.

Bir müddət əvvəl İranda da güclü zəlzələlər baş verdi və orada da bəzi bölgələrdə ciddi dağıntılar və itkilər var. Bu günlərdə bəzi başqa ölkələrdə də 4-6 bal arasında zəlzələlər müşahidə olunur.

Təbiətdə təbii fəlakətlər həmişə baş verir. Lakin elm və texnologiyanın inkişafı bəzi fəlakətləri süni də təşkil etməyə imkan verir. Son illərdə dünyanın böyük meşələrində ardıcıl yağıntıların baş verməsinin süni yaradıldığı haqda çox ciddi faktlar ortaya çıxdı. Eləcə də, digər fəlakətlərin təşkil olunması üçün müvafiq texnologiyaların varlığı qeyd edilir. Bir sıra alimlər, araşdırmaçılar zəlzələnin də süni təşkil oluna biləcəyini, daha doğrusu aktiv zəlzələ ocağının tətikləne biləcəyini və vaxtında əvvəl baş verməsinə nail olmağın mümkünlüyünü iddia edirlər. ABŞ və Rusiyada iqlim silahlarının, tektonik silahların mövcudluğu hələ ötən əsrdən etibarən bir çox araşdırmaçılar tərəfindən ortaya qoyulub.

Tektonik laylara elektromaqnit dalğaları yönəltməklə qıcıqlandırmaq hazırkı elmin imkanları daxilindədir. Bununla bağlı elmi təcrübələr də keçirilib. Süni titrəyişdən praktiki mütəxəssislər üçün istifadə olunur. Bu metod daha çox neft sənayesində kəşfiyyat işləri, neft və qaz mənbələrini aşkarlamaq üçün

tətbiq olunub. Geofiziklər yerin qatlarına seymovibratorlarla dalğa göndərərək orada təzyiqi süni şəkildə qaldırır, bu da çox güclü dalğalar yaradaraq, daha dərinə təsir edir, dalğa yolu üstündəki müxtəlif tərkibli maneələrlə rastlaşdıqda fərqli titrəyişlər verir və oradan nəyin olduğu bilinir.

Seysmik texnologiyaların yaradılması üzrə işlər hələ keçən əsrin 2-ci yarısından SSRİ, ABŞ, Yaponiya və Çində alimlər tərəfindən işlənib hazırlanırdı. Bu texnologiyalar fəlakətlərin qarşısını almaq məqsədi ilə yaradılsa da, fəvqəldövlətlərin ondan siyasi məqsədlə istifadəsi də mümkündür. 2011-ci il Yaponiyada baş verən, Fukusima AES-də də qəzaya səbəb olan zəlzələnin də tektonik silahla törədildiyi ilə bağlı yapon mütəxəssislərin ciddi iddiaları var. Çünki təbii zəlzələlərdə heç olmasa bir neçə dəqiqə əvvəldən dəqiq siqnal alındığı halda, bu zəlzələ vaxtı ultrahəssas detektorlar zəlzələ ocaqlarında heç bir aktivlik hiss etməmişdi.

Ekspertlər bir neçə saat əvvəl Alyaska istiqamətindən əraziyə siqnal axınının olduğunu deyirdilər. ABŞ-ın Alyaskadakı HAARP stansiyasının rəsmi saytında 2,5 hers tezliyində siqnalın translyasiyasının zəlzələdən 2 gün öncədən ötürüldüyünü görmək olar. Bir çox alimlər əmindirlər ki, zəlzələ ocağını aktivləşdirmək üçün oraya əvvəldən də siqnal ötürmək və tədricən aktivləşməsinə nail olmaq mümkündür. Bir qrup Çin alimi isə bir platforma yaradaraq bu zəlzələ barədə fikirlərini, sübutlarını ortaya qoymuş, onun təbii yox, texnogen mənşəli olduğunu sübut etmişdilər.

HAARP maqnitometrinin bazasındakı məlumatlar da konkret şəkildə sübut edir ki, Yaponiyadakı 2011-ci il zəlzələsi və bunun nəticəsində baş verən və AES-də qəza yaradıb "2-ci Çernobil"a səbəb olan dəhşətli sunami təbiət hadisəsi deyildi. Bir çox Amerika ekspertləri iddia edirlər ki, ABŞ-da HAARP-in üzən platforması var, o platforma gəmidə quraşdırılıb və istənilən yerdə peyda ola bilər. Dünyada son dövrlərdə baş verən güclü zəlzələlərin bir çoxunda, o cümlədən Türkiyədəki son 3 zəlzələdə isə amerika "seysmik araşdırma"

gəmisinin 1-2 gün əvvəldən həmin əraziyə yaxın sulara lövbər atması bilinen faktıdır. Son zəlzələdən 2 gün qabaq türk ekspertlərinin həmin gəminin Türkiyə sahillərində nə axtardığı haqda sualını tv verilişində dinləmişdim. Mövzunu konkretləşdirərək, sadəcə, faktlara baxaq;

- Fəvqəldövlətlərdə iqlim dəyişdirmə texnologiyaları, tektonik laylara təsir edə bilən sistemlər mövcuddur və bu texnologiyadan aktiv seysmik zonalarda istifadə mümkündür.

- Türkiyənin son illərdə Qərblə ciddi problemləri və NATO-ya tabe olmaması bu ölkənin ən yüksək səviyyələrdə hədələnməsi ilə müşayiət olunur. Bu sözlər son günlərdə zəlzələdən ciddi dağıntılara məruz

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Yaxın Şərqdə tektonik silah tətbiq olunur? Azərbaycanı zəlzələ gözləyirmi?

qalan İran və Suriya da aiddir.

- Son bir neçə zəlzələdə məhz həmin amerika gəmisinin heç bir ehtiyac olmadan zəlzələ zonasında peyda olmasının və Amerika səfirinin nəhəng ABŞ bayrağı və kiçik Türkiyə bayrağı fonunda dayanıb Türkiyəni hədələməsinin heç bir məntiqi izahı ola bilməz.

- Süni zəlzələ yaradılmır, aktiv zəlzələ ocağına qızışdırıcı dalğalar verilir və nə vaxtsa baş verəcək proses "lazımı vaxta keçirilir".

- Son dövrlərdə dünyada baş verən zəlzələlərin bəzilərinin təbii ola bilməyəcəyi haqda müxtəlif alim və araşdırmaçıların ciddi elmi arqumentləri var. Məsələn, 2011-ci il Yaponiya zəlzələsi, 2004-cü il İndoneziya zəlzələsi, 1999-cu il Türkiyə zəlzələsi. Türkiyədə son zəlzələnin də heç bir seysmik aktivliyi olmayan Kağızlıda deyilən yerdən başlaması düşünməyə əsas verir.

- Zəlzələdən qabaq Qərb ölkələrinin diplomatlarını ölkədən çıxarması və vətəndaşlarına Türkiyəyə səfər etməməyi məsləhət görməsi (guya terror təhlükəsi bəhanəsi ilə) də şübhəli məqamdır.

İran, Türkiyə və Suriyada zəlzələlərin törətdiyi qorxunc dağıntılar Azərbaycanda da qorxu yaradıb. Bəziləri düşünür ki, son dövrlərdə tikilən binaların çoxu keyfiyyətsizdir və davamlılığı aşağıdır.

Hüquqşünas Sahib Məmmədov deyib ki, Bakıdakı yeni binalar güclü zəlzələyə davamlı deyil, köhnə binalar daha etibarlıdır: "Sovet dövründə inşa edilən yaşayış binaları Bakının iqliminə, şəraitinə və relyefinə nisbətən uyğun idi və onlar zəlzələyə daha dözümlü hesab edilir. Bu binalar tikilən zaman tikinti standartlarına tam əməl olunub, istifadə olunan beton və armatur indiki beton və armaturdan daha keyfiyyətli idi. İndi armatur, əsasən, köhnə metalların yenidən əridilməsi yolu ilə hazırlanır və təbii ki, onun davamlılığı zavodlarda texnoloji qaydalara tam əməl edilməklə hazırlanan armaturlardan azdır. Bu materiallarla tikilən binaların 8 ballıq zəlzələyə davam gətirməsi barədə fikir söyləmək çox çətindir. Xüsusən də yamaclarda inşa edilən binaların. Nisbətən yüksək ballı zəlzələ baş verərsə, yamaclarda tikilən binalar daha böyük təhlükə qarşısında qala bilər. Yasamal, Badamdar hissələrində hazırda

geoloji şərtlər tam nəzərə alınmadan böyük tikinti işləri aparılır. Əvvəllər binalar 5 və 9 mərtəbəli olurdu. Həyətlər isə geniş. İndi həyətlərin əksəriyyətində əlavə binalar, ofislər, ticarət obyektləri, qarajlar tikilib və az qala bütün həyətlərdə yerli hakimiyyət orqanlarının rəsmi və qeyri-rəsmi razılığı ilə tikintilər aparılır. Bu isə fəvqəladə hallarda xilasətmə işlərini çətinləşdirir. Dar küçələrdəki birmərtəbəli və ikimərtəbəli evləri söküb yerində 20 və daha çox mərtəbəsi olan binalar tikilir. Təbii və texnogen qəzalar baş verdikdə xilasedicilərin hadisə yerinə çatması da ayrı bir problemidir".

Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin baş direktoru Qurban Yetirmişlinin fikrincə, 8 ballıq zəlzələ zonası ilə müqayisədə 9 ballıq ərazidə tikinti apararkən, hesablanmış normativlərə görə 40 faiz əlavə vəsait qoyulmalıdır. Yəni, 8 ballıq zonada bina 1 milyona başa gəlirsə, 9 ballıqda 1 milyon 400 min manata başa gələcək. Tikinti şirkətləri əlavə vəsait xərcləmək və bunun vergisini vermək istəmir. Mərkəz rəhbəri deyib ki, Azərbaycanda yaxın günlərdə zəlzələ baş verəcəyi ehtimalı yoxdur. Lakin sonrakı dövrlərlə bağlı dəqiq heç nə demək olmaz.

Mərkəzin icraçı direktoru Rauf Muradov da SİA-ya bildirib ki, Türkiyədə baş verən zəlzələnin Azərbaycana sirayət etməsi gözlənilən bir hal deyil. Azərbaycanda demək olar ki, hər gün zəif ballı zəlzələlər baş verir. Bu zəif zəlzələlərin baş verməsi təbii ki, müsbət bir haldır. Ona görə ki, bunlar yerin tərkibində olan enerjinin boşalmasına səbəb olur. Buna görə də Azərbaycanda yaxın günlərdə zəlzələnin olma ehtimalı yoxdur".

İcraçı direktor deyir ki, zəlzələnin qarşısını birmənalı şəkildə almaq mümkün deyil, lakin bu təbiət hadisəsinin fəsadlarını yumşaltmaq mümkündür: "Zəlzələ baş verdiyi zaman müəyyən tədbirlər görülməlidir. Öncə şəhərə həyəcan siqnalı verilməlidir. Çünki bu vasitə ilə insanlar zəlzələnin baş verdiyini biləcəklər. Daha sonra insanlarımız xüsusi təlimatlar keçilməli və lazımı ləvazimatlarla təmin olunmalıdırlar. Hər bir rayonda İcra Hakimiyyətləri zəlzələ zamanı insanların toplanması üçün müəyyən ərazi yaratmalıdır. Bu vasitə ilə insanlar zəlzələ

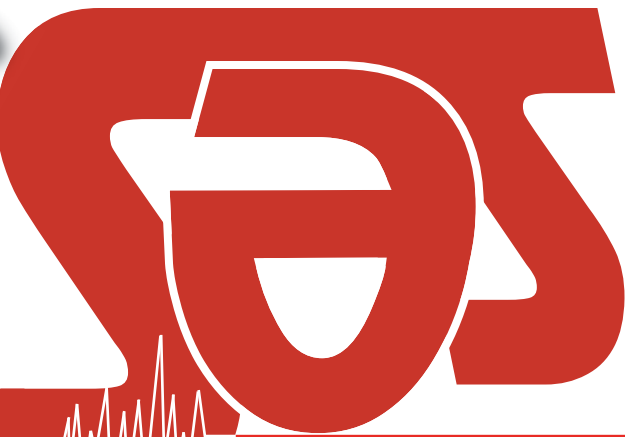
zamanı panikaya düşməyib həmin ərazidə toplanmalıdırlar. Ümumilikdə vətəndaşlar zəlzələdən öncə, zəlzələ zamanı və sonrası davranış qaydalarını bilib, əməl etsələr insan itkisinin qarşısını almış olacaqlar".

Mərkəz rəsmisi Azərbaycanda seysmik xəritələrin hazırlanması olduğunu qeyd edib: "SSRİ vaxtı bu xəritələr hazırlanmışdır. Hər bir binanın altı yoxlanılmalı və seysmik xəritələri çıxarılmalıdır. Binalar inşa olunarkən mütləq onların xəritələri çıxarılmalıdır. Biz bununla əlaqədar olaraq Nazirlər Kabinetinə müraciət etmişik. Dünya Bankının nümayəndələri də bizim bu fikrimizi dəstəkləmişdilər və bildirilmişdir ki, bu fəaliyyətimiz davam etdirilsin. Lakin bu proses müəyyən maliyyə tələb edir. Fikrimdə, Nazirlər Kabineti də olunan müraciətləri zamanında qiymətləndirəcək. Çünki bu xəritələrin hazırlanmasına ehtiyac var".

Ölkəmizdə binaların zəlzələyə davamlı olması ilə bağlı müxtəlif fikirlər var. Bəzi ölkələrin təcrübəsindən istifadə etmək çağırışları var- məsələn, Yaponiyada və bəzi başqa ölkələrdə binaların alt kolonlarına amortizasiya qurğusu quraşdırılır ki, bu da zəlzələnin bina sarkələməsinə 3 dəfəyədək azaldır. Yəni, 8 ballıq zəlzələni bina 3 bal kimi hiss edir. Bundan başqa dəmir beton materialların keyfiyyət standartları da artırılmalıdır. Lakin bunların tətbiqi nəticəsində maliyyə xərcləri artır.

Yaxın Şərqdə baş verən son dağıdıcı zəlzələlərdən sonra ictimai fəallar tərəfindən Azərbaycandakı binaların zəlzələyə davamlılığının yoxlanılması tələb edilir. Qeyd olunur ki, 2019-cu ilədən yeni tikilən binaların zəlzələyə davamlılığının ölçülməsi tələbi var idi, lakin həmin ildən bu tələb götürülüb. Hər bir halda bütün binaların yoxlanılması və ehtiyac olan binaların möhkəmləndirilməsi vacibdir. Səbəbləri aradan qaldırmaq, sonra ağır nəticələrlə uğraşmaqdan yüz dəfə yaxşıdır. Hələ belə fəlakətlər zamanı minlərlə insanın həlak olacağı ehtimalı belə bu işə başlamağa çağırır. Hələlik isə ümid edək ki, Azərbaycanda dağıdıcı zəlzələ və ya digər güclü təbii fəlakət baş verməyəcək.

Elçin Bayramlı

Sahibsiz itlər öldürülməlidir?

Heyvanları sevmək digər canlıların qayğısına qalmaq, onları qorumaq və həyatda qalmasına kömək etmək deməkdir. Bu hissləri öyrənmək üçün bəzən ailələr ev heyvanlarını evdə saxlamağa üstünlük verirlər.

İnsan sevgi və diqqət verdikcə heyvanların, xüsusən də, itlər kimi sədaqət duyğusu olan canlıların ona necə reaksiya verdiyini gördükcə sevginin mənasını dərk edər. Həmçinin, bu yolla insan daha dözümlü, daha çox verən, daha çox paylaşan, daha çox anlayışlı və daha açıq şəxsiyyət kimi inkişaf edə bilər. Lakin küçədəki canlıları sevməklə qədər, onlardan qorxanların sayı da az deyil. Bəs, səbəb nədir?

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb. 2017-ci ildə ölkəmizdə ilk olaraq Sumqayıtda sahsiz itlərin zərərsizləşdirilməsi, ərazidən uzaqlaşdırılması işlərinə başlanılıb. Sumqayıt Şəhər Təmizlik departamentindən bildirildikdən ki, şəhərin bütün istiqamətlərindən yığılan küçə itləri Sumqayıtdan 15 kilometr uzaqda yerləşən şəhər poliqonuna daşınır. Xüsusilə, 10-cu mikrorayon ərazisində 50-yə yaxın sahsiz it şəhər zibilxanasının yaxınlığında onlar üçün ayrılan yerə aparılmışdı.

Müşahidələr göstərir ki, sahsiz itlərlə bağlı vəziyyət heç paytaxtda da fərqli deyil. Belə ki, paytaxtın bir çox yerlərində, hətta parklarda da çoxlu sayda sahsiz itlərə rast gəlinir.

2019-cu il fevral ayının 15-də Heydər Əliyev Fondunun və Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin sahsiz itlərlə bağlı işin təkmilləşdirilməsi üzrə birgə layihəsi çərçivəsində paytaxtın Balaxanı qəsəbəsində "Toplan" Sahsiz İtlərə Qayğı Mərkəzinin açılışı olub. Layihə sakinlərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, sahsiz heyvanlara qayğı göstərilməsi, həmçinin cəmiyyətin onlara qarşı münasibətinin dəyişdirilməsi məqsədi daşıyır. Bununla belə görülən işlərə baxmayaraq, sahsiz itlərin yaratdığı təhlükə hələ də qalmaqdadır. Müxtəlif mənbələrin məlumatına görə, hazırda paytaxt Bakının ərazisində yüz minlərlə sahsiz it var və onların sayı getdikcə artırmaqdadır.

Azərbaycanda sahsiz itlərin insanlara etdiyi hücumlar:

2023-cü ildə Qaxda sahsiz itlər əvvəl ev sahibəsinə, daha sonra isə həyətdəki heyvanlara hücum çəkib. Hadisə rayonun Almalı kənd sakinini Bünyadov Asif Nurullah oğlunun hə-

yətində baş verib. Belə ki, həyətdə giren iki quduz it əvvəl onun həyat yoldaşına hücum çəkib. Ev sahibəsi çətinliklə də olsa, xilas olub. Daha sonra isə itlər həyətdəki xırda buyuzlu heyvanlara hücum edərək onlardan ikisini parçalayıb. Asif Bünyadov Qarabağ müharibəsi şəhidi Rəvan Bünyadının atasıdır.

2016-cı ildə Şekidə biri azyaşlı olmaqla 2 nəfəri it dişləyib. Şəki Mərkəzi Rayon Xəstəxanasından (RMX) APA-nın Şəki-Zaqatala bürosuna verilən məlumata görə, aprelin 29-u saat 20:40 radələrində rayonun Qayabaşı kənd sakinini, 2013-cü il təvəllüdlü Şəbnəm Ziya qızı Cəfərova və

çısı Prof. Dr. Murat Arslan küçələrdəki sahsiz itlərin quduz olmasının üçün xalqın sağlamlıq probleminə çevrildiyini bildirib. Belə ki, o, küçələrdə sahsiz itlərin getdikcə artan problemə çevrildiyini və aparılan araşdırmaların əhaliyə nəzarət etmək üçün kifayət etmədiyini bildirir.

Arslan hazırda bələdiyyələr vasitəsilə sahsiz itlərin sterilizasiyası, etiketlenməsi və küçəyə buraxılması işlərinin aparıldığını deyib: "Ancaq bu təcrübələr ölkənin hər bölgəsində və ya bir şəhərində

Bideyiz kənd sakinini, 1994-cü il təvəllüdlü Günel İsə qızı İsayeva it dişləməsi xəbərləri ilə xəstəxanaya daxil olub. Məlum olub ki, Şəbnəm Cəfərovanı yaşadığı evin həyətyanı sahəsində öz itləri onun sağ üz hissəsindən və sağ qulağından dişləyib. Günel İsayeva isə kənd ərazisində sahsiz itin hücumuna məruz qalıb. Hər iki şəxsə lazımi tibbi yardım göstərildikdən və quduzluq əleyhinə peyvənd vurulduqdan sonra evə buraxılıb.

2017-ci ildə Göyçay rayonunda 3 nəfər itin hücumuna məruz qalaraq ağır bədən xəsarətləri alıb. Hadisə rayonun Qaraxıdır kəndində qeydə alınıb. Sahsiz it kənd sakinləri, 1969-cu il təvəllüdlü Zülfüqarov Rəhim Mürsəl oğlu, 1985-ci il təvəllüdlü Kərimov Elçin Cəbi oğlu və Kərimova Aida Xəqani qızına hücum edərək əl və ayaqlarından xəsarətlər yetirib. Onlar Göyçay rayon Mərkəzi Xəstəxanasına yerləşdirilib, quduzluğa qarşı vaksin vurulub.

2021-ci ildə Salyan şəhərində sahsiz it ayrı-ayrı vaxtlarda və yerlərdə 9 nəfərə hücum edərək xəsarət yetirib. Məlumatla görə, sahsiz it təkcə "Kontorüstü" məhəlləsindən 3 nəfərə hücum edərək xəsarət yetirib. Xəstəxanaya müraciət edənlər arasında azyaşlı uşaq da olub.

2021-ci ildə Goranboy rayonunda 49 yaşlı qadına küçə iti hücum edib. 1972-ci il təvəllüdlü kənd sakinini Muradova Aygün Akif qızı küçədə dolaşan sahsiz itin hücumuna məruz qalıb. Hər iki əlindən və digər nahiyələrindən xəsarət alan qadın xəstəxanaya çatdırılıb. Bu problemlər bağlı daha bir çox faktlar var.

İstanbul Baytarlar Palatası Baş-

ni sürətlə həyata keçirilə bilməz. Məsələn, İstanbulda bəzi rayonlarda müntəzəm və nəzarət altında həyata keçirilə bilsə də, bəzi rayonlarda bunu həyata keçirmək mümkün deyil. Bunun bir çox səbəbi var və bu məsələ get-gedə xalqın sağlamlığı probleminə çevrilir.

Sahsiz itlərin zərərsizləşdirilməsi səlahiyyətinin yerli hökumətlərə verildiyini, lakin bununla bağlı kifayət qədər dəstəyin olmadığını bildiren Arslan, bəzi bələdiyyələrin həyata keçirdiyi işləri müdirliliyinin belə olmadığını, bəzələrinin isə bu işlərə ciddi bütçə ayıra bilməyəcəyini bildirib: "Bu problemin həlli üçün müxtəlif ölkələrdə müxtəlif strategiyalar həyata keçirilib.

Arslan qeyd edib ki, əhalinin idarə olunması ilə bağlı yerli özünüidarəetmə orqanlarına bütün imkanlar təqdim edilsə belə, problemin həlli üçün ən azı 5-10 il planlama aparılmalıdır. Bitlisdəki quduzluq hadisəsinə də toxunan Arslan it dişləməsi nəticəsində bir uşağın həyatını itirdiyini və bu hadisədə insan sağlamlığının təhlükə altında olduğunu vurğulayıb.

Quduzluğun bütün dünyada çox təhlükəli bir xəstəlik kimi qiymətləndirildiyini və xəstəliyə qarşı xüsusi tədbirlər görüldüyünü qeyd edən Arslan deyib: "Sadəcə, sahsiz heyvanlardan keçdiyi düşüncəyə də, quduzluq vəhşi təbiətdən də keçə bilər. Xüsusilə vəhşi təbiətlə təmasda olan ərazilərdə daha riskli olur. Məsələn, Bitlisdə bu hadisə vəhşi təbiətdən də qaynaqlana bilər. Bu baxımdan, böyük şəhərlərdə risk mümkündür, çünki itlər meşələrə atılmağa başlayıb "Quduzluq birbaşa di-

Sərnişindəşma xidmətini təkmilləşdirmək üçün nə işlər görülür?

Bakı şəhərində sərnişindəşma sahəsində xidmət keyfiyyətinin artırılması məqsədi ilə sürücü kontingentinin formalaşdırılması və sürücülərin təlimlərə cəlb edilməsi, qəsəbə daxili və qəsəbələrarası marşrutların təşkili ilə bağlı təhlillər apararaq yol infrastrukturunun imkan verdiyi ərazilərə qədər marşrutların təşkili, avtobus zolaqlarının və kart sisteminin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi, tələblərə uyğun olmayan avtobusların istismar edildiyi və şikayətlərin daha çox daxil olduğu marşrutlar üzrə müsabiqələrin keçirilməsi və Bakı şəhərinin inzibati ərazisində marşrut şəbəkəsində elçətanlığın daha da artırılması istiqamətində optimallaşdırmanın aparılması kimi müvafiq tədbirlər həyata keçirilir. Bakı Nəqliyyat Agentliyinin Mətbuat xidmətindən SİA-ya verilən məlumata görə, həyata keçirilən tədbirlərlə yanaşı bəzi problemlər dayanıqlı ictimai nəqliyyatın inkişafına öz mənfi təsirini göstərməkdədir. Belə ki, mövcud vəziyyətdə müntəzəm marşrutlar üzrə sürücü çatışmazlığı, bəzi ərazilər üzrə yol infrastrukturunun ictimai nəqliyyat vasitələrinin təhlükəsiz hərəkəti üçün qənaətbəxş səviyyədə

olmaması, qanunsuz parklanma və sərnişindəşma hallarının olması, xüsusi avtobus zolaqlarına digər nəqliyyat vasitələrinin zolaqlara daxil olması, günün pik saatlarında küçə və prospektlərdə nəqliyyat axınında sıxlıqların yaranması, müəyyən sayda avtobusların istismar vəziyyətinin qənaətbəxş olmaması və daşıyıcıların maliyyə dayanaqlılığının olmaması kimi mövcud problemlər vardır. Qeyd olunan problemlər səbəbindən ictimai nəqliyyatın fəaliyyəti ilə bağlı vətəndaşlar tərəfindən Agentliyə çoxsaylı müraciətlər (intervallar, sürücü fəaliyyəti, xətdən yayınma, infrastrukturunun olmamasına baxmayaraq yeni marşrutların təşkili, nasaz avtobuslar) daxil olmuşdur.

Səbinə Hüseynli

ləmə və ya bədənədən sonra keçə bilər".

Quduzluq peyvəndlə 100 faiz qarşısı alına bilən xəstəlikdir. Bədənə quduzluğa yoluxduğu yerin müalicə baxımından əhəmiyyətli olduğunu izah edən Arslan, "Dişləmə bədənə ayaq və ya əl kimi son toxumalarında meydana gəldisə, beynə çatması uzun müddət alır. Bu tip dişləmələrdə erkən diaqnoz və müalicə ilə ölümün qarşısı alına bilər. Dişləmə -

oluruq. Sahsiz itlərlə bağlı Azərbaycan qanun vericiliyi və Avropa konvensiyasında təyin olunmuş qaydalar əsasında aparılan tədbirlər istisna olmaqla, digər istənilən mənfi davranış və şiddət yolverilməzdir. İnsanlarında itlər və həmçinin digər canlılara şiddət və anormal davranışlarının altında bir sıra psixoloji, sosioloji və s. səbəblər gizlədir.

Məsələnin lap kökünə qayıtsaq və nəzərə alsaq ki, itləri vəhşi təbiətdən biz insanlar ayıraraq, əhəlişdirib, bir sıra təbiətdə yaşama xüsusiyyətlərini itirmələrinə səbəb olmuşuq, buna görə onların günümüzdəki yaşam keyfiyyətlərinin yaxşılaşdırılması məsuliyyətini də biz insanlar daşımalıyıq.

Bu baxımdan, məsələyə bir baxsa dövlət dəstəyi və diqqəti yönəldilməlidir. Aidiyyəti qurumlar paytaxtda və bölgələrdə xüsusi plan əsasında bu məsələnin həlli yolunda addımlar atmalıdır. Küçə itlərinin ən humanist yollarla sayı tənzimlənməlidir, təhlükəli infeksiyon xəstəliklərə qarşı peyvəndləmə proqramı həyata keçirmək lazımdır, itlər üçün sığınacaqlar yaradılmalıdır, məktəblərdə, universitetlərdə, televiziyalarda, sahsiz itlərlə düzgün davranış qaydaları aşılmalıdır, maarifləndirici söhbətlər aparılmalıdır, Ekologiyaya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi və yerli icra orqanlarının bu problemlə məsələnin həlli yolunda birgə fəaliyyəti arzu olunan haldır".

Ayşən Vəli

Baş redaktor: Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
**Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyov
küçəsi, 66.**
Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3600